

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
ในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว
อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

โดย นายเทวัญ ฟีรประเสริฐศักดิ์

นำเสนอ

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สิงหาคม 2558

สัญญาเลขที่ RDG 5720039

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ
ในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว
อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

คณะผู้วิจัย

1. นายเทวัญ ฟีรประเสริฐศักดิ์
2. นาย ขรรยง อุตะมะตึง

สังกัด

นักวิจัยอิสระ
นักวิจัยอิสระ

สนับสนุนโดยสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๊ะ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีเกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำจำนวน 9 ราย ในพื้นที่บ้านแม่โต๊ะ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ได้เริ่มเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในรูปแบบแม่ฟักธรรมชาติ ในระยะเวลา 1 ปี โดยใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับข้าวโพดหมัก รำหมักและปลายข้าวหมัก ใน นอกจากนี้ยังใช้วัตถุดิบอื่นๆ ที่หาได้ในท้องถิ่นเสริมการดำเนินงานตามวัตถุประสงค์ของโครงการ 3 ข้อพบว่า

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อพัฒนาระบบการจัดการการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในพื้นที่สูง ในรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติร่วมกับการทำเกษตรผสมผสานเกษตรกรชุมชนบ้านแม่โต๊ะพบว่า เกษตรกรในโครงการได้เข้าร่วมการฝึกอบรมเรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์ม เพื่อพัฒนาองค์ความรู้ในการจัดการฟาร์ม การจัดการพันธุ์ และการจัดการอาหารไก่พื้นเมือง (ประดู่หางดำเชียงใหม่) โดย 1) เกษตรกรมีการใช้พืชอาหารหยาบในการใช้เลี้ยงไก่อมากขึ้น มีการคำนวณสูตรอาหารเพื่อให้ได้โปรตีนตามที่ไก่อแต่ละช่วงอายุต้องการ 2) เกษตรกรได้สร้างโรงเรือนให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ เพื่อลดความเสี่ยงของโรคระบาด 3) เกษตรกรสามารถนำเทคนิค ความรู้ที่ได้รับจากวิทยากร ไปเป็นแนวทางในการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ในรุ่นต่อไปได้

จากการดำเนินการตามวัตถุประสงค์ ข้อที่ 1 พบว่า เกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบพ่อแม่พันธุ์ ให้แม่ไก่ฟักตามธรรมชาติ เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ 3 ตัว แม่พันธุ์ประดู่หางดำ 15 ตัว ให้ไข่ 5,463 ฟอง/ปี (เฉลี่ย 607 ฟอง/ราย) อัตราฟักร้อยละ 74.62 สามารถผลิตลูกไก่ได้ 4,078 ตัว/ปี (เฉลี่ย 453 ตัว/ราย) โดยลูกไก่ที่ผลิตได้เกษตรกรจะนำมาขุน จำนวน 3,681 ตัว (เฉลี่ย 409 ตัว/ราย) คัดเป็นพ่อแม่พันธุ์ 90 ตัว

2. เพื่อสร้างแผนการผลิต และแผนการตลาดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และวิถีชีวิตของเกษตรกร โดยทางโครงการมีการสำรวจและหาตลาดรองรับผลผลิต โดยกลุ่มเกษตรกรได้รวมตัวกันเพื่อจัดระบบการผลิต และการตลาดร่วมกัน ในลักษณะกลุ่มวิสาหกิจ โดยการจำหน่ายไก่ขุนอายุ 90-100 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม จำหน่ายไก่มีชีวิตในราคา กิโลกรัมละ 110-130 บาท :ซึ่งราคาจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต และความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละฤดูกาล โดยมีจุดจำหน่ายไก่มีชีวิต ริมถนนเชียงใหม่-สะเมิง ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน สามารถสร้างการรับรู้และได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคที่เป็นคนท้องถิ่น ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ที่นิยมซื้อไก่ไปเพื่อประกอบพิธีกรรมทางประเพณีของชนเผ่า มียอดการจำหน่ายประมาณ สัปดาห์ละ 150 ตัว เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เพียงพอกับความ ต้องการของตลาด

3. เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ และการลดต้นทุนการผลิต ไม้พื้นเมืองในระบบการเกษตรผสมผสาน

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตปลูกไม้ พบว่าต้นทุนคงที่ เท่ากับ 1,952.14 บาท (ร้อยละ 8.23 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 21,762.70 บาท (ร้อยละ 91.77 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน (ร้อยละ 57.72) ค่าอาหาร (ร้อยละ 15.51) และค่าค่าพันธุ์ไม้ (ร้อยละ 11.39) เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตปลูกไม้เฉลี่ย 22.14 บาท/

เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตไม้ขุน พบว่า เกษตรกรที่เลี้ยงแบบปล่อยอิสระตามธรรมชาติ แล้วขายเป็นไม้ขุน มีต้นทุนไม้ขุนเฉลี่ย 77.23 บาท/กก. โดยเป็นต้นทุนรวมเฉลี่ย 37,902.06 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1,927.94 บาท (ร้อยละ 5.09) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 35,974.12 บาท (ร้อยละ 94.91) โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 36.11) ค่าอาหาร (ร้อยละ 30.36) และค่าพันธุ์ไม้ (ร้อยละ 26.46) สามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 25,339.44 บาท/ราย/ปี หรือ 2,111.62 บาท/ราย/เดือน

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

1) เกษตรกรในโครงการยังไม่สามารถทำการผลิตที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดที่กรมปศุสัตว์ร่างเป็นแนวทาง ที่สามารถลดความเสี่ยงด้านการระบาดของโรค เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ซึ่งโครงการจะเร่งดำเนินการพัฒนาในโครงการปีถัดไป

2) การขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์ เมื่อเกษตรกรมีความพร้อม ทำให้ปริมาณไม้พันธุ์แท้ประจำวงศ์ หางคำ มีปริมาณที่ได้รับไม่แน่นอน ทำให้วางแผนการผลิตยาก

3) เกษตรกรยังขาดความมั่นคงและความเข้มแข็ง และองค์ความรู้ด้านการจัดการพันธุ์ ด้านอาหารและมาตรฐานฟาร์ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเลี้ยงไม้ของเกษตรกร

4) ผลผลิตไม้ขุนยังขาดตลาดรองรับที่สร้างความเป็นธรรมและมีความสม่ำเสมอที่จะสร้างความมั่นใจต่อการผลิตของเกษตรกรและกลุ่ม

5) ยังขาดการรวมกลุ่มและการวางแผนการพัฒนาการผลิตอย่างสอดคล้องกับการตลาดในพื้นที่

บทสรุปผู้บริหาร

โครงการระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๊ะ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ มีเกษตรกรจำนวน 9 ราย มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อพัฒนาระบบการจัดการการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในพื้นที่สูง ในรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติร่วมกับการทำเกษตรผสมผสานเกษตรกรชุมชนบ้านแม่โต๊ะ 2) เพื่อสร้างแผนการผลิต และแผนการตลาดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และวิถีชีวิตของเกษตรกร 3) เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ และการลดต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมืองในระบบการเกษตรผสมผสานผลการดำเนินงานพบว่า

เกษตรกรได้มีการพัฒนาระบบการจัดการด้านการผลิต ประกอบด้วยมีการใช้พืชอาหารหยาบลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป เรียนรู้วิธีการคำนวณสูตรอาหารเพื่อให้ได้โปรตีนตามช่วงอายุการจัดการด้านโรงเรือนให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ เพื่อลดความเสี่ยงของโรคระบาดในการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์สำหรับประสิทธิภาพการผลิตพบว่าเกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบพ่อแม่พันธุ์ในสัดส่วนพ่อพันธุ์ 3 ตัว แม่พันธุ์ 15 ตัว ให้ไข่ 5,463 ฟอง/ปี (เฉลี่ย 607 ฟอง/ราย) อัตราฟักร้อยละ 74.62 สามารถผลิตลูกไก่ได้ 4,078 ตัว/ปี (เฉลี่ย 453 ตัว/ราย) โดยลูกไก่ที่ผลิตได้เกษตรกรจะนำมาขุน จำนวน 3,681 ตัว (เฉลี่ย 409 ตัว/ราย) คัดเป็นพ่อแม่พันธุ์ 90 ตัว

ผลการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนจากการผลิตลูกไก่ พบว่าต้นทุนคงที่เท่ากับ 1,952.14 บาท(ร้อยละ 8.23 ของต้นทุนรวม) และต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 21,762.70 บาท(ร้อยละ 91.77 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน (ร้อยละ 57.72) ค่าอาหาร(ร้อยละ 15.51) และค่าค่าพันธุ์ไก่(ร้อยละ 11.39) เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตลูกไก่เฉลี่ย 22.14 บาทเมื่อผลิตไก่ขุนมีต้นทุนเฉลี่ย 77.23 บาท/กก. โดยเป็นต้นทุนรวมเฉลี่ย 37,902.06 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1,927.94 บาท (ร้อยละ 5.09) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 35,974.12 บาท (ร้อยละ 94.91) โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญสูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 36.11) ค่าอาหาร (ร้อยละ 30.36) และค่าพันธุ์ไก่ (ร้อยละ 26.46) สามารถสร้างรายได้เฉลี่ย 25,339.44 บาท/ราย/ปี หรือ 2,111.62 บาท/ราย/เดือน

สำหรับการสำรวจเพื่อหาตลาดรองรับผลผลิตในลักษณะกลุ่มวิสาหกิจ โดยการจำหน่ายไก่ขุนอายุ 90-100 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม จำหน่ายไก่มีชีวิตในราคา กิโลกรัมละ 110-130 บาท :ซึ่งราคาจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต และความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละฤดูกาล

Abstract

The project on highland farm management system of Pradu Hang-dum chicken raising in a free range in Ban Mae-tor community, Tambon Bor Kaew, Samoeng district, Chiang Mai province with 9 farmer members, was aimed: 1) to develop the management system for raising Pradu Hang-dum chicken in the highlands in a natural free range system with integrated farming of the Ban Mae-tor community; 2) to create planning for production and marketing suitable to the way of life of farmers in the highland in fitting with local resource management and daily life of the farmers; and, 3) to study the cost structure of an integrated organic farm and reduction of production cost for native chicken through integrated farming. Results are as follow:

In this study, farmers were able to develop their farm management system on production that involved the use of roughages to reduce cost for commercial feed, learning the method of feed formulation to provide protein based on their needs during cage management period as a requirement for farm standards by the Department of Livestock so as to reduce the risk of infectious diseases during selection of male/female breeders. For production efficiency, farmers raising Pradu Hang-dum chicken using male/female breeders in a ratio of 3:15, were found to produce 5,463 eggs/year (average of 607 eggs/farmer) with hatching percentage of 74.62 and producing 4,078 chicks/year (average of 453 birds/farmer). From these hybrid chicks, farmers were able to produce 3,681 broilers (average of 409 broilers per farmer) with 90 birds selected as male/female breeders.

Analysis of cost structure and cost returns from chick production, results showed that fixed cost was 1,952.14 baht (8.23% of the total cost) and variable cost was about 21,762.70 baht (91.77% of the total cost) with important variable costs such as labor (57.72%), feed (15.51%) and breed (11.39%). Farmers had an average production cost of 22.14 baht. When producing broilers, the average cost was 77.23 baht/kg. Total average cost was 37,902.06 baht which was divided into fixed cost of 1,927.94 baht (5.09%) while variable cost was 35,974.12 baht (94.91%) with 3 important production costs, namely: household labor (36.11%), feed (30.36%) and breed (26.46%) generating an average income of 25,339.4 baht/farmer/year or 2,111.62 baht/farmer/month.

Survey conducted to identify markets for products from a group enterprise by selling 90-100 day old broilers with average weight of 1.2 kg, selling live birds at 110-130 baht but price variation was due to product volume and needs of the consumers during each season.

สัญญาเลขที่ RDG 5720039

โครงการ"ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบการเลี้ยง
ปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่"

รายงานฉบับสมบูรณ์

ส่วนที่ 1 ข้อมูลโครงการ

ชื่อผู้รับทุน: 1.นายเทวัญ พิรประเสริฐศักดิ์

โครงการเริ่มเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2557 รวมเวลาที่ทำงานวิจัยทั้งสิ้น 12 เดือน

รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1 ในช่วงตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2557 ถึงวันที่ มิถุนายน 2558

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

การเลี้ยงไก่พื้นเมืองอยู่คู่กับสังคมชนบทของประเทศไทยเรามาช้านาน รวมทั้งการผลิตเกษตรพื้นที่สูง แต่ละครัวเรือนจะเลี้ยงไก่จำนวนไม่มากนัก โดยมีไก่ประมาณ 10-20 ตัวต่อครัวเรือน ลักษณะการเลี้ยงส่วนใหญ่เป็นแบบปล่อยให้หากินเอง คู้ยเหยื่ออาหารตามธรรมชาติ หรืออาจให้อาหารเสริมบ้าง เช่น เศษอาหารหรือปลายข้าว ให้กินเป็นบางครั้ง นอกจากนี้ ไก่พื้นเมืองเป็นวิถีชีวิตของชุมชนพื้นที่สูงซึ่งส่วนใหญ่ใช้บริโภคในครัวเรือน และมีความเคร่งครัดในพิธีกรรมซึ่งต้องใช้ไก่พื้นเมืองในการทำกิจกรรมทางประเพณีเกือบตลอดทั้งปี จากเหตุผลดังกล่าว ทำให้ไก่พื้นเมือง เป็นที่ต้องการของชุมชนและชุมชนใกล้เคียง แต่อย่างไรก็ตาม ชาวบ้านโดยทั่วไป ยังไม่ค่อยให้ความสำคัญต่อการเลี้ยง และการป้องกันโรคในไก่พื้นเมืองเท่าไรนัก ทำให้ในบางปีที่มีการระบาดของโรคที่รุนแรงในไก่พื้นเมือง แต่เกษตรกรก็ไม่ได้สนใจนัก เนื่องจากหลังเกิดโรคระบาด ก็เริ่มต้นเลี้ยงกันใหม่ แต่หากมีการดูแลเอาใจใส่ด้านการเลี้ยงที่ดี และมีการทำวัคซีนป้องกันโรคระบาดที่สำคัญแล้ว จะลดปัญหาไก่ตายหรือโรคระบาดไปได้มาก ซึ่งผู้เลี้ยงสามารถขยายจำนวนที่เลี้ยง เพื่อให้เป็นแหล่งรายได้หนึ่งของครอบครัวได้

ไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ซึ่งเป็นไก่พื้นเมืองของไทย ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของสายพันธุ์ ได้แก่ ขนลำตัวสีดำ ปากสีดำ และแข้งสีดำ (อานวยและคณะ, 2553) มีรสชาติที่เฉพาะ อีกทั้งคุณค่าทางโภชนาการที่เป็นประโยชน์ต่อสุขภาพ ดังผลองค์ประกอบทางเคมี ได้แก่ค่าโปรตีน, ไขมัน, ไตรกลีเซอไรด์ และ คอลอเรสเตอรอล ในเนื้ออก/สะโพกของไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ 100 กรัม พบปริมาณ 22.5 กรัม, 0.5 กรัม, 0.1 กรัม และ 10.5 มก / 18.9 กรัม, 1.6 กรัม, 4.7 กรัม และ 29.8 มิลลิกรัม เทียบกับของไก่เนื้อพบปริมาณ 21.6 กรัม, 1.3 กรัม, 0.8 กรัม และ 16.1 มิลลิกรัม/17.8 กรัม, 7.9 กรัม, 7.1 กรัม และ 86.2 มิลลิกรัม (อังคณาภรณ์ และคณะ, 2556) เป็นที่ต้องการของตลาด

และให้ผลผลิตในเชิงเศรษฐกิจที่สูงกว่าไถ่พื้นเมืองทั่วไป ทั้งด้านการให้ไข่ น้ำหนักตัวและ นอกจากนี้ ยังสามารถเลี้ยงดูในสภาพการเลี้ยงดูในชนบทได้เป็นอย่างดี (ทวีและคณะ, 2549)

การเลี้ยงไถ่พื้นเมืองของเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่สูงมีลักษณะคล้ายกันกับการเลี้ยงปล่อย ให้หากินอาหารเองตามธรรมชาติของเกษตรกรพื้นที่ราบ อาทิ มีการสร้างเล้าหรือโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงไถ่อย่างง่าย ๆ แต่เกษตรกรบางรายไม่มีการสร้างเล้าหรือโรงเรือน ปล่อยให้ไถ่จะนอนตามต้นไม้หรือใต้ถุนบ้าน ซึ่งการเลี้ยงไถ่ในลักษณะนี้นอกจากทำให้ผลผลิตต่ำแล้วยังเสี่ยงต่อการเกิดโรคระบาด ทำให้ไถ่ตายเป็นจำนวนมาก ส่งผลกระทบทำให้ผลตอบแทนที่จะได้รับจากการเลี้ยงไถ่ลดลง ประกอบกับการจัดการด้านอาหารที่ไม่เพียงพอกับความต้องการ ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่สูงส่วนใหญ่มีระบบการเลี้ยงที่แตกต่างกัน เกษตรกรส่วนใหญ่ยังขาดองค์ความรู้ในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ไถ่ประดู่หางดำ การเพาะเลี้ยงลูกไถ่ ขาดข้อมูลด้านต้นทุนการเลี้ยง

สำหรับเกษตรกรในชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก โดยเฉพาะการปลูกพืชอายุสั้นประเภทพืชผัก ทำนา และทำไร่หมุนเวียน ส่วนด้านการเลี้ยงสัตว์ทุกครัวเรือนจะมีการเลี้ยงโคพื้นเมือง สุกร และไถ่พื้นเมือง (เทวัญ, 2551) แต่เกษตรกรขาดองค์ความรู้ด้านการผลิต และการตลาด ทำให้มีรายได้ไม่เพียงพอต่อการใช้จ่ายในครัวเรือน ประสพปัญหาหนี้สิน เกษตรกรมีความสนใจในการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองเพื่อการผลิตเกษตรผสมผสานในแนวทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การส่งเสริมการเลี้ยงไถ่ประดู่หางดำ ในรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ ร่วมกับการทำเกษตรผสมผสาน โดยการเลี้ยงไถ่ในพื้นที่กสิกรรม หรือบริเวณพื้นที่ชายป่าใกล้แหล่งเพาะปลูกของเกษตรกร โดยอาศัยหญ้าตามธรรมชาติหรือผลพลอยได้ทางเกษตรในการเลี้ยงไถ่ และใช้มูลไถ่เป็นปุ๋ยสำหรับพืชพรรณต่างๆ ที่เกษตรกรปลูก ลดการใช้ปุ๋ยเคมี ดังนั้นระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร สามารถพัฒนาศักยภาพการเลี้ยงไถ่พื้นเมืองและประยุกต์ใช้วัตถุดิบจากการผลิตเกษตรอื่นๆ ในพื้นที่ (โดยเฉพาะ ข้าว และถั่วเหลือง) ให้เป็นอาหารหยาบเสริมกับการใช้อาหารสำเร็จรูป การได้รับการส่งเสริมการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตไถ่ขุน และการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่ดีจากไถ่ที่ผลิตได้สร้างอาชีพการเลี้ยงไถ่ประดู่หางดำที่ยั่งยืน และสามารถเป็นแบบอย่างแก่ชุมชนในพื้นที่สูงซึ่งอยู่ใกล้เคียงต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการการเลี้ยงไถ่ประดู่หางดำในพื้นที่สูง ในรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติร่วมกับการทำเกษตรผสมผสานเกษตรกรชุมชนบ้านแม่โต๋
2. เพื่อสร้างแผนการผลิต และแผนการตลาดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และวิถีชีวิตของเกษตรกร

3. เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนเกษตรผสมผสานแบบอินทรีย์ และการลดต้นทุนการผลิต ไถ่พื้นเมืองในระบบการเกษตรผสมผสาน

3. ตรวจสอบเอกสารและงานที่เกี่ยวข้อง

ไถ่พื้นเมืองพันธุ์ประดู่หางดำสายพันธุ์เชียงใหม่ได้รับการวิจัยคัดเลือกตามหลักวิชาการ และพัฒนามาตามขั้นตอนโดยกรมปศุสัตว์ร่วมมือกับสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 ถึง พ.ศ. 2550 ที่ศูนย์วิจัยและบำรุงพันธุ์สัตว์เชียงใหม่ จนได้ฝูงพันธุ์แท้ของไถ่ประดู่หางดำเชียงใหม่ มีลักษณะเป็นเอกลักษณ์ตรงตามลักษณะประจำพันธุ์คือ เพศผู้ มีสร้อยคอ-หลังสีแดง ประดู่, ขน หาง ลำตัว แข็ง ปาก มีสีดำ, ใบหน้าสีแดง ตาสีเหลืองอมน้ำตาล ผิวหนังมีสีขาวอมเหลือง หงอนตัวเพศเมียมีลักษณะเหมือนเพศผู้ยกเว้นที่ไม่มีขนสร้อยที่คอและหลัง (อานวย และคณะ, 2553) มีสมรรถภาพการผลิตโดยการเลี้ยงในระบบฟาร์มสูงกว่าไถ่พื้นเมืองทั่วไป มีน้ำหนักตัวที่อายุจำหน่าย (12 และ 16 สัปดาห์) สูงกว่าไถ่พื้นเมืองทั่วไป 33 - 36 %, ให้ไข่มากกว่าไถ่พื้นเมืองทั่วไป 40 % เมื่อเลี้ยงในหมู่บ้าน ให้ลูกไถ่มากกว่าไถ่พื้นเมืองทั่วไป 32 % (สำนักพัฒนาพันธุ์สัตว์, 2555) สามารถเลี้ยงรอดได้ดีในลักษณะการเลี้ยงของเกษตรกรในหมู่บ้าน มีความเป็นแม่ที่ดีสามารถฟักไข่ และเลี้ยงลูกได้เอง ให้จำนวนลูกไถ่สูงกว่าไถ่พื้นเมืองของเกษตรกรกว่าร้อยละ 30 ต่อมาในปี พ.ศ. 2552 สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้ให้การสนับสนุนทุนวิจัยในการสร้างฟาร์มเครือข่ายผลิตไถ่พันธุ์แท้ เป็นการผลักดันการผลิตไปสู่เกษตรกรเพื่อเป็นการสร้างอาชีพ ความมั่นคง และความเข้มแข็งของชุมชน โดยมีการพัฒนาระบบการผลิตลูกไถ่จากศูนย์วิจัยฯ เชียงใหม่ ไปให้เกษตรกรที่มีศักยภาพในรูปของเกษตรกรและฟาร์มเครือข่ายไถ่ประดู่หางดำเชียงใหม่ของกรมปศุสัตว์ สร้างเครือข่ายที่มีกำลังการผลิตลูกไถ่กว่า 1.5 ตัวต่อปีและส่งตลาดอย่างต่อเนื่อง (มณฑิชา, 2552)

ไถ่แม่พันธุ์จะเริ่มให้ไข่ฟองแรกเมื่ออายุเฉลี่ย 188 วัน การเจริญเติบโตในระยะนี้ต้องการอาหารที่มีโปรตีน ร้อยละ 15-16 แม่พันธุ์ต้องการอาหารประมาณ 90 กรัม/ตัว/วัน ไถ่พ่อพันธุ์ต้องการอาหารประมาณ 125 กรัม/ตัว/วัน (กรมปศุสัตว์, 2553) ส่วนไถ่ขุนนั้นควรใช้อาหารสำเร็จรูป (โปรตีนร้อยละ 19-21) หรือหัวอาหาร เพื่อเร่งการเจริญเติบโตในระยะลูกไถ่ เมื่อเป็นไถ่ใหญ่ควรให้อาหารเสริมเกลือแร่ในอาหาร โดยทั่วไปไถ่ใหญ่มักให้อาหารในพื้นที่เป็นหลัก เช่น รำ ปลายข้าว ข้าวเปลือก เศษผัก ปลาย ไล่เดือน ข้าวแห้ง เพื่อลดต้นทุนในการผลิต และการให้อาหารควรให้เป็นเวลาเช้า-กลางวัน-เย็น หรืออย่างน้อย เช้า-เย็น สำหรับการให้น้ำไถ่ควรใส่น้ำในภาชนะตั้งให้กินตลอดเพราะไถ่ชอบกินน้ำที่สะอาด ถ้ากรณีไม่ได้เตรียมน้ำสะอาดไว้ให้ไถ่ก็จะไปกินน้ำขังตามแอ่งน้ำหรือน้ำขังทั่วไป ซึ่งเป็นสาเหตุของการเกิดโรคได้ง่าย และควรนำไถ่ที่เลี้ยงไว้ไปปล่อยในนาข้าวหรือแปลงผัก หลังการเก็บเกี่ยวแล้วเพื่อเก็บกินผลผลิตที่ตกหล่น (เรืองศักดิ์, 2531) แม้ว่าไถ่จะสามารถหากินได้เองตามธรรมชาติ แต่อาหารที่ได้อาจไม่เพียงพอต่อการเจริญเติบโต ไถ่จึงโตช้า มีเนื้อน้อย (น้ำหนัก

1.1-1.2 กิโลกรัม ใช้เวลาในการเลี้ยง 120-150 วัน) (กรมปศุสัตว์ 2553) และโภชนะที่ได้ยังไม่เพียงพอต่อการสร้างผลผลิตในระยะต่าง เกษตรกรจึงมีการเสริมอาหารสำเร็จรูปให้ไก่กินด้วย ส่งผลให้ต้นทุนค่าอาหารจึงมีสัดส่วน ร้อยละ 40-50 ของต้นทุนการผลิตทั้งหมด (ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้ อันเนื่องมาจากพระราชดำริ, 2555) ดังนั้นหากเกษตรกรต้องการลดต้นทุนค่าอาหาร โดยหลักการก็คือ การลดราคาของสูตรอาหารที่ใช้เลี้ยงสัตว์ให้ต่ำลงในขณะที่คุณค่าทางโภชนะของสูตรอาหารยังคงเดิม โดยเกษตรกรจะต้องคำนวณสูตรอาหารให้มีโภชนะหรือสารอาหารต่าง ๆ ตรงกับความต้องการของไก่ หรือให้มีส่วนเกินของโภชนะหรือสารอาหารให้น้อยที่สุด เลือกใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีราคาถูกทดแทนวัตถุดิบอาหารสัตว์ที่มีราคาแพงในสูตรอาหาร (เช่น ใบกระถิน ใบปอ ใบมะขาม ต้นกล้วย รำ) หรือลดปริมาณการใช้อาหารสำเร็จรูปลง (นพวรรณ, มปป.) รวมถึงผลพลอยได้จากผลผลิตทางการเกษตร (ใบมันสำปะหลัง ใบมันเทศ กากถั่วเหลือง ปลาช่อน) โดยที่ไก่ยังคงมีอัตราการเจริญเติบโตเป็นปกติ (กองอาหารสัตว์, มปป.)

ดังนั้นการเลี้ยงไก่แบบปล่อยตามธรรมชาติปริมาณการใช้อาหารสำเร็จรูปจะลดลง ส่งผลให้ต้นทุนในการผลิตลดลงเมื่อเปรียบเทียบกับ การเลี้ยงขุนในโรงเรือน เกษตรกรที่ปล่อยให้ไก่กินเองตามธรรมชาติจะประสบความสำเร็จมากกว่าเกษตรกรที่ซื้ออาหารให้ไก่กิน เนื่องจากไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่เลี้ยงง่าย โตเร็ว ทนต่อสภาพแวดล้อมได้ดี อีกทั้งไก่พื้นเมืองเป็นสัตว์ที่หากินเก็บตกจากเศษอาหาร ปลาช่อน ข้าวเปลือก ที่ตกหล่นตามท้องทุ่งนาจึงไม่จำเป็นที่เกษตรกรจะต้องเสียเงินในการซื้ออาหารสำเร็จรูป ซึ่งจะช่วยลดค่าใช้จ่ายและต้นทุนในการเลี้ยงดูไก่ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ทิฆัมพร, 2542) สำหรับการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในพื้นที่สูง เกษตรกรจะเลี้ยงในรูปแบบปล่อยตามธรรมชาติร่วมกับ สุนัข และ โค ร่วมกับการทำกิจกรรมการเกษตรอื่นๆ โดยไก่ถูกเลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และประกอบพิธีกรรม (เทวัญ, 2551)

ปัญหาและอุปสรรค ในการผลิตไก่พื้นเมือง คือ เกษตรกรขาดความรู้ในด้านการคัดเลือกพันธุ์ การปรับ

ปรุงพันธุ์ไก่พื้นเมือง การจัดการอาหาร การจัดการโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยง ปัญหาโรคระบาด การสุขาภิบาลและการป้องกันโรค (พนม, 2544) โดยเฉพาะการเลี้ยงไก่แบบปล่อยตามธรรมชาติ ซึ่งไก่กลับเข้าเล้าหรือโรงเรือนในตอนเย็น โดยไก่บางส่วนไม่มีเล้าหรือโรงเรือนจะนอนบนต้นไม้หรือใต้ถุนบ้าน ซึ่งการเลี้ยงในลักษณะนี้ทำให้ได้ผลผลิตต่ำเนื่องจากไก่บางส่วนป่วยตายจากการติดเชื้อโรคระบาด ดังนั้น กรมปศุสัตว์จึงจัดทำโครงการพัฒนาปรับปรุงแบบการเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยการทำให้เล้าหรือโรงเรือนให้ได้มาตรฐาน โดยโรงเรือนเลี้ยงไก่ต้องอยู่ห่างจากบ้านพักอาศัยของเกษตรกรและเพื่อนบ้านพอสมควร โรงเรือนเป็นแบบง่าย ๆ ทำจากวัสดุในท้องถิ่นที่ทนทาน สำหรับกันแดด กันฝน มีอ่างน้ำยาฆ่าเชื้อโรค ตรงบริเวณประตูทางเข้า-ออก สำหรับจุ่มเท้าเพื่อฆ่าเชื้อโรคก่อนเข้าและออกจากพื้นที่เลี้ยงไก่ สามารถช่วยลดอัตราการตายเนื่องจากโรคระบาดในไก่ ลดการสูญเสียทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (ปริษา, มปป.)

4.ระเบียบวิธีวิจัย

ขอบเขตการศึกษา

ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลา 1 ปี

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาข้อมูลการผลิตเฉพาะพื้นที่ชุมชนบ้านแม่โต ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่"

กลุ่มตัวอย่างเกษตรกรผู้เลี้ยงประจูด่างหางดำ จำนวน 9 รายได้แก่

ลำดับ	รายชื่อเกษตรกร	ที่อยู่
1	ว่าที่รต. เทวัญ พิรประเสริฐศักดิ์	105 หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
2	นาย เอกรัตน์ โคโคะ	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
3	นาย นะที เมอชิ	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
4	นาย พระริจะ โคโคะ	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
5	นาย ศิริสุข แอะตุ	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
6	นาย พะลาเชอ สีสัมบูรณ์ไพร	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
7	นาย ประสัทธิ ชัดติมะ	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
8	นาย ฤทธิพล ไชยวงศ์	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง
9	นาย สุมิตร ไชยอักษร	หมู่ที่ 2 ต.บ่อแก้ว.สะเมิง

ขั้นตอนการดำเนินงาน

1. สำรวจพื้นที่หมู่บ้าน

1. สำรวจข้อมูล ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของเกษตรกรในชุมชนเพื่อวิเคราะห์ความเข้มแข็งด้านการผลิตเกษตรผสมผสานเชิงนิเวศน์ที่เน้นฐานการผลิตไก่พื้นเมืองของชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่ให้การสนับสนุน

2. เก็บข้อมูลเพื่อเตรียมความพร้อม และการเสริมองค์ความรู้ที่เป็นองค์ประกอบสำคัญให้แก่เกษตรกรในการผลิต ในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่โต ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

3.การออกแบบพื้นที่เพื่อการผลิตเกษตรอินทรีย์แบบผสมผสานโดยมีกิจกรรมการผลิตไก่พื้นเมืองเป็นกิจกรรมร่วม

2. การคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ

คัดเลือกเกษตรกรที่สนใจทำเกษตรผสมผสาน จากกลุ่มเกษตรกรทำนา ทำไร่ ทำสวน และการแปรรูปสินค้าเกษตร

เงื่อนไขการเข้าร่วมโครงการของเกษตรกร

- 1.เกษตรกรต้องมีใจรักในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง มีความพร้อมในการร่วมลงทุน เข้าใจในเงื่อนไขการคืนทุนของโครงการเมื่อสิ้นสุดโครงการ
- 2.มีบริเวณบ้าน หรือสวนสำหรับสร้างคอกไก่ มีพื้นที่สำหรับการจัดเตรียมพืชอาหาร เช่น แปลงปลูกหญ้า ตัดกล้วย สำหรับการใช้เป็นพืชอาหารเสริมในการเลี้ยงไก่
- 3.มีความรู้ ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองมาก่อนบ้างแล้ว
- 4.พร้อมปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของเครือข่ายได้อย่างสม่ำเสมอ มีศักยภาพในการพัฒนาความรู้ และการพัฒนาฟาร์ม และการขยายเครือข่าย และมีองค์ประกอบพื้นฐาน เช่น สถานที่เลี้ยง เงินทุน เป็นต้น

3. การวางแผนการผลิตและการตลาดไก่ประดู่หางดำ

เกษตรกรที่เป็นสมาชิก จำนวน 9 ราย

แผนการผลิต

เกษตรกรจะใช้รูปแบบการเลี้ยงดังนี้

- 1.การเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำพันธุ์แท้ ให้แม่ไก่ฟักไข่เอง กกลูกไก่ เพื่อการผลิตไก่ขุนโดยปล่อยหากินเองตามธรรมชาติ และแม่พันธุ์ฟักไข่เองตามธรรมชาติ มีกำลังการผลิตจำนวน 15 แม่ต่อราย และพ่อพันธุ์ จำนวน 3 ตัว(สัดส่วน แม่พันธุ์ต่อพ่อพันธุ์ 5:1)
2. เกษตรกรจะทำการผลิตไก่ขุนในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ ใช้อาหารสำเร็จรูป ร่วมกับการใช้พืชอาหารในพืชที่ และไก่หากินเองตามธรรมชาติส่วนหนึ่ง
- 3.การคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ที่มีลักษณะดี เพื่อขยายฝูงพ่อแม่พันธุ์

แผนการตลาด

เกษตรกรจะรวมกลุ่มกันในการจำหน่ายไก่ขุน เพื่อสร้างรายได้โดย

- 1.การจำหน่ายเป็นไก่มีชีวิต จากการสำรวจราคาไก่พื้นเมืองในพื้นที่ที่มีการจำหน่ายไก่ขุน ราคา 120 บาท/กก.
- 2.การจำหน่ายพ่อแม่พันธุ์ที่มีคุณลักษณะตรงตามพันธุ์ เพื่อคัดเลือกเป็นพันธุ์จำหน่ายให้เกษตรกรในชุมชนที่สนใจเลี้ยงไก่พื้นเมืองโดยมีการรับรองพันธุ์ หากไม่สามารถเป็นพ่อแม่พันธุ์จะเปลี่ยนหรือคิดเป็นราคาไก่ขุน การจำหน่ายพ่อแม่พันธุ์ราคา 300 บาท/ตัวหรือกิโลกรัมละ 180 บาท
- 3การสร้างเครือข่ายการตลาดทั้งการจัดการด้านการตลาดไก่ขุนแก่ผู้บริโภคในชุมชน และพ่อค้าท้องถิ่น รวมทั้งการบริหารความเสี่ยงด้านการตลาดกับชุมชนภายนอกโดยการเชื่อมโยงตลาดกับกลุ่มเกษตรกรเมืองสามหมอก(กลุ่มอำเภอป่า จังหัดแม่ฮ่องสอน) ที่มีการจัดการตลาดที่ดี มีราคาที่เป็นธรรม มีตลาดรองรับจำนวนมาก

4. การบันทึกข้อมูล และการทำบัญชี

1. ข้อมูลเศรษฐกิจ สังคม ของเกษตรกร ประกอบด้วย ปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ อายุ เพศ การศึกษา ประสบการณ์การเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็นต้น

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจประกอบด้วย อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้หลัก รายได้รอง ภาระหนี้สินครัวเรือน จำนวนแรงงานในครัวเรือน เป็นต้น

2. ข้อมูลด้านการผลิตจะทำการเก็บข้อมูลการเกษตรผสมผสานในระบบการบันทึกบัญชีฟาร์มตามกิจกรรมการผลิตตามปฏิทินการผลิตของเกษตรกรแต่ละราย ร่วมกับกิจกรรมการผลิตไก่พื้นเมืองในระบบเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติ และข้อมูลต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง ประกอบด้วย จำนวนพ่อแม่พันธุ์ มูลค่า/ค่าใช้จ่ายในการลงทุนโรงเรือน อุปกรณ์การเลี้ยง ค่าอาหาร และเวชภัณฑ์ ค่าจ้าง ค่าสาธารณูปโภค เป็นต้น เพื่อการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตใน 2 กิจกรรม

3. กิจกรรมการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อการผลิตลูกไก่ (เพื่อการคำนวณมูลค่าลูกไก่ที่ผลิตได้) กิจกรรมการผลิตไก่ขุน เริ่มคำนวณต้นทุนกิจกรรม ตั้งแต่ การเลี้ยงลูกไก่ในระยะไก่เล็ก ไก่รุ่น และไก่ขุน(ประมาณการ การขุน 100-105 วัน เพื่อการผลิตไก่ขุนในนน.เฉลี่ย 1.25 กกต่อตัว

4. ข้อมูลด้านรายได้

4.1 การรวบรวมข้อมูลผลผลิตในรอบปี น้ำหนักไก่ขุนราคาไก่ขุนการจัดจำหน่ายไก่ขุน สร้างรายได้ให้เกษตรกร และกลุ่ม

4.2การวิเคราะห์เปรียบเทียบรายได้จากการผลิตของเกษตรกรและกลุ่ม

4.3การถือฤกษ์ของการผลิตไก่พื้นเมืองกับกิจกรรมเกษตรอื่นๆในระบบการผลิตเกษตรผสมผสาน

4.4รวมถึงการเคลื่อนไหวของราคาไก่ขุนมีชีวิตในพื้นที่

5. การรวมตัวของเกษตรกรเพื่อจำหน่าย และการวางแผนการตลาดอย่างเป็นระบบให้สามารถรองรับผลผลิตจากแผนการผลิตเกษตรกรต้องเตรียมความพร้อมในการร่วมโครงการ

5.1 ปรับปรุงพื้นที่/การจัดการฟาร์ม ตามข้อกำหนดมาตรฐานการเลี้ยงสัตว์ปีกตามคำแนะนำ ของเจ้าหน้าที่/ปศุสัตว์

5.2 รับการฝึกอบรม ทัศนศึกษาดูงาน พร้อมทั้งนำความรู้ไปปฏิบัติจริงในการดูแลไก่/การจัดการฟาร์มอย่างเป็นระบบและได้มาตรฐานไก่พื้นเมืองระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ

5.3การวางแผนการ ปลูกพืชอาหารสัตว์เองตามความเหมาะสม และเงื่อนไขปัจจัยการผลิตของเกษตรกร การวางแผนการตลาดของเกษตรกรแต่ละราย

5.4 เก็บรวบรวมข้อมูลการผลิต /การตลาดของโครงการ (Marketing plan)

6 การประเมินความสำเร็จของเกษตรกร และของโครงการ

6.1 ผลการดำเนินงาน/การผลิตของเกษตรกรทุกราย และของโครงการในภาพรวม

6.2 การมีส่วนร่วมในการรวมกลุ่มการผลิต และการตลาด การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ตลอดจนอุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อแก้ไขและพัฒนาแผนการผลิตและการตลาดอย่างต่อเนื่อง

5. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการคืนทุนของเกษตรกร

เกษตรกร 9 ราย จะร่วมลงทุนใน 3 ส่วน (โดยใช้เงินทุนจาก สกว. เป็นทุนหมุนเวียน และชำระคืนเมื่อสิ้นสุดโครงการ) ดังนี้

1. มูลค่าการลงทุนในไก่พ่อแม่พันธุ์ จำนวน 18 ตัว แม่พันธุ์ 15 ตัว และพ่อพันธุ์ 3 ตัวๆ ละ 300 บาท
(หรือกิโกรัมละ 180บาท)
2. ค่าอาหาร และการจัดการฟีดอาหารในพื้นที่
3. ค่าก่อสร้างโรงเรือน และอุปกรณ์การเลี้ยง

6. ระยะเวลาโครงการ ระยะเวลา 1 ปี

7. ประโยชน์ที่ได้รับ

- 1 กลุ่มเกษตรกรสามารถสร้างอาชีพเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่โต ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่
- 2 มีการรวมกลุ่มของเกษตรกร ในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประสบการณ์ในการผลิต และการตลาดร่วมกัน
3. เกษตรกรสามารถคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองในการสร้างฝูงพันธุ์ไก่ประดู่หางดำ
4. เกษตรกรสามารถสร้างปฏิทินการผลิตเกษตรผสมผสานที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยมีกิจกรรมการผลิตไก่พื้นเมืองเป็นกิจกรรมสำคัญในการร่วมใช้ทรัพยากรในพื้นที่

แผนการผลิต

1. เกษตรกรเข้าโครงการจริง 9 ราย(ในเริ่มต้นเสนอข้อเสนอโครงการมีเกษตรกรเสนอชื่อเข้าร่วม 15 ราย) อีก 6 รายนั้นให้เหตุผลว่ายังไม่พร้อมที่จะเข้าร่วมโครงการและขอถูกกลุ่มแรกก่อน
2. การวางแผนโรงเรือน เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการได้วางแผนการลงทุน การออกแบบพื้นที่ร่วมกัน ดังนี้

2.1 การสร้างโรงเรือนที่สร้างจากวัสดุในท้องถิ่นโดยโครงสร้างโรงเรือนนั้นได้ใช้ไม้และมุงหลังคาด้วยสังกะสีมีขนาดที่กว้างและยาวคือ 4x6 เมตร มีพื้นที่โดยประมาณ 24 เมตร มีความแข็งแรงปลอดภัยสำหรับเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ในระยะแรก

2.2การเตรียมอุปกรณ์การเลี้ยง ประกอบด้วย รางน้ำ รางอาหารที่สะอาดที่เพียงพอ

2.3การเตรียมพื้นที่สำหรับเก็บอาหาร

2.4 การเรียนรู้การจัดทำโปรแกรมวัคซีน เพื่อการควบคุมป้องกันการโรคตามโปรแกรม

ตามวิชาการ

2.5การเตรียมแบ่งพื้นที่สำหรับกำจัดซากตาย

2.6 การทำอาหารหมัก เกษตรกรทุกรายจะมีถึงขนาด100 ลิตรจำนวน 3ใบสำหรับหมักอาหารไก่ด้วยทุกราย

3. การวางแผนการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ โดยเกษตรกรทุกคนได้รับพ่อแม่พันธุ์รายละ 18 ตัวประกอบด้วยตัวไก่ตัวผู้ประมาณ 3ตัวและตัวเมีย15ตัว จำนวน $(18 \times 9) = 162$ ตัว โดยประมาณ (ตามหมวดและดเบิกในส่วนนี้เพราะต้องส่งคืนสวก)

4. การจัดซื้ออาหาร ได้จัดซื้อให้สมาชิกเกษตรกร

4.1พ่อแม่พันธุ์เลี้ยงด้วย อาหารสำเร็จรูป(อาหารไก่ไข่)(กระสอบละ30กิโลกรัม)

4.2ไก่รุ่นและไก่ขุน จะทำการฝึกอบรมการผสมอาหารและวัสดุผสมอาหาร และได้จัดซื้อข้าวโพดแห้งอีก1,000 กิโลกรัมในกิโลกรัมละประมาณไม่เกิน6บาท(ตามหมวด)

ตารางที่ 1 แผนการผลิตไก่พ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุน ของเกษตรกรและภาพรวมของโครงการ 9 ราย

เกษตรกร รายที่	การผลิตลูกไก่พันธุ์แท้				คัดเลือกพ่อ แม่พันธุ์ (ตัว)	ไก่ขุน (ตัว)
	พ่อแม่พันธุ์:แม่ พันธุ์ (ตัว)	ลูกไก่พันธุ์ แท้ (ตัว)	อัตราการตาย 5% (ตัว)	คงเหลือ (ตัว)		
1	3:15	450	22	428	40	388
2	3:15	450	22	428	40	388
3	3:15	450	22	428	40	388
4	3:15	450	22	428	40	388
5	3:15	450	22	428	40	388
6	3:15	450	22	428	40	388
7	3:15	450	22	428	40	388
8	3:15	450	22	428	40	388
9	3:15	450	22	428	40	388
รวม	27:135	4,050	198	3,852	360	3,492

หมายเหตุ เกษตรกรที่สำรวจไว้ก่อนเริ่มโครงการมี 15 รายแต่ที่เข้าร่วมโครงการจริงเพียง 9 ราย
นอกนั้นให้เหตุผลว่าขอรอดูก่อนและยังไม่พร้อมเข้าร่วมโครงการในครั้งนี้

ส่วนที่ 2 รายงานเนื้อหา

การดำเนินงาน 12 เดือนตามแผนการดำเนินงาน และผลที่ได้รับ ตามกิจกรรม 8 กิจกรรม คือ

(1) ทำความเข้าใจในวัตถุประสงค์โครงการ แนวทางการดำเนินงาน และเงื่อนไขสัญญาการ รับทุน ความรับผิดชอบของเกษตรกร และหัวหน้าโครงการ และเป้าหมายโครงการแก่เกษตรกร

(2) กิจกรรมการเตรียมโรงเรียนและพื้นที่เลี้ยงสุ่มมาตรฐานฟาร์ม ตามมาตรฐานเกษตร ปลอดภัยโดยเริ่มจากการจัดการพันธุ์ การเลี้ยง การจัดการด้านอาหารในระบบธรรมชาติร่วมกับการ ผลิตอาหารไก่ลักษณะธรรมชาติ (การปลูกพืชอาหารสัตว์ในพื้นที่เอง) เพื่อเป้าหมายการผลิตไก่ พื้นที่เลี้ยงปล่อยธรรมชาติในอนาคต

(3) การส่งมอบพันธุ์ไก่ประดู่ดำ และการนำไปเลี้ยง

(4) การศึกษาดูงานและฝึกอบรม เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในอาชีพการเลี้ยงไก่ ประดู่หางดำ

(5) การจัดการด้านอาหาร

(6) การดำเนินการผลิตของเกษตรกร

(7) การจัดทำแผนการตลาดของเกษตรกร และกลุ่ม

(8) การเก็บข้อมูลการผลิต ต้นทุนผลตอบแทนการผลิต

ผลการดำเนินงานของการดำเนินตามกิจกรรม

กิจกรรมที่ 1 การประชุมทำความเข้าใจวัตถุประสงค์โครงการ แนวทางการดำเนินงาน เงื่อนไขสัญญาการรับทุน

ผู้ประสานงานสำนักประสานงานโครงการ และหัวหน้าโครงการ ได้ทำความเข้าใจ เป้าหมายโครงการ แนวทางการดำเนินงานที่โครงการย่อยอื่นๆ รวมทั้งเงื่อนไขการคืนทุนแก่ เกษตรกร ได้รับทราบโดย

1. ประชุมชี้แจงโครงการ “ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่ หางดำในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” ซึ่งเริ่มดำเนินโครงการตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2557 โดยหัวหน้าโครงการได้ ประชุมชี้แจงรายละเอียดเงื่อนไขความรับผิดชอบของแต่ละฝ่าย ซึ่งโครงการมีที่มาจากการส่งเสริม การเลี้ยงสัตว์ในรูปแบบปศุสัตว์อินทรีย์ของหมู่บ้านแม่โต๋ ที่ต้องการพัฒนามาเป็นศูนย์เรียนรู้การ เลี้ยงสัตว์ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ที่มีเกษตรกรที่สนใจร่วมโครงการจำนวนมาก ผู้นำชุมชนได้ทำ การคัดเลือกเกษตรกรจากโครงการเพื่อจัดเป็นกลุ่มผู้เลี้ยงไก่ประดู่หางดำเพื่อร่วมโครงการ โดย พิจารณาจากคุณสมบัติของเกษตรกรดังนี้

1) เกษตรกรมีประสบการณ์เคยเลี้ยงไก่พื้นเมืองทั่วไปมาก่อน

- 2) มีพื้นที่ที่ใช้เลี้ยงไก่ในแบบปล่อยหากินตามธรรมชาติ
- 3) เกษตรกรอยู่ในชุมชนที่ไม่ไกลจาก สนง.ปศุสัตว์อำเภอสะเมิง
- 4) เกษตรกรมีความสนใจในการทำเกษตรผสมผสาน
- 5) เกษตรกรมีความพร้อมที่จะปฏิบัติตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ และสามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆได้
- 6) เกษตรกรมีเงินทุนหมุนเวียนเพียงพอในการร่วมลงทุนส่วนหนึ่ง และเมื่อรับทุนจากกลุ่มจะต้องคืนทุนเมื่อสิ้นสุดโครงการ

ภาพที่ 1 ประชุมชี้แจงโครงการ “ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่”

จากการพิจารณาคุณสมบัติทั้ง 6 ข้อ สามารถคัดเลือกเกษตรกรเข้าร่วมโครงการ จำนวน 9 ราย ซึ่งเป็นเกษตรกรชนเผ่าปกาเกอะญอ หมู่ที่ 2 ต.ป่าแก้ว อ.สะเมิง (ตารางที่ 1) จากการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้น พบว่า

- 1.เกษตรกรส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุ 30 ปีขึ้นไป(ต่ำสุด 30 ปี สูงสุด 55 ปี)
- 2.การศึกษาเฉลี่ย ระดับประถมศึกษา ยกเว้น 2 คน ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท
- 3.การประกอบอาชีพหลักและรอง ทุกคนเป็นเกษตรกร ประกอบอาชีพทำไร่-ทำนา
- 4.รายได้มากกว่า 30,000 บาทต่อปี สูงสุด 100,000 บาทต่อปี ต่ำสุด 30,000 บาทต่อปี
- 5.ประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่ เกษตรกรส่วนใหญ่ มีเป้าหมายเลี้ยงไก่เป็นอาชีพเสริม มีประสบการณ์ในการเลี้ยงไก่พื้นเมือง ก่อนเข้า 5-10 ปี
- 6.หนี้สินครัวเรือน เกษตรกรมีหนี้สินครัวเรือนในช่วง 20,000-75,000 บาท (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เศรษฐกิจและสังคมของเกษตรกรในโครงการ

รายการ	รายชื่อเกษตรกร								
	เทวัญ (หัวหน้า โครงการ)	เอกรัตน	นะที	พะริจะ	ศรีสุข	พะลาเชอ	ประสิทธิ์	ฤทธิพล	สุมิตร
1.อายุ (ปี)	37	30	41	50	42	50	55	40	32
2.อาชีพหลัก	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	เกษตรกร	ข้าราชการ	เกษตรกร	ลูกจ้างรัฐ
3.รายได้ (บาท/ปี)	50,000	30,000	40,000	40,000	50,000	50,000	100,000	40,000	50,000
4.อาชีพเสริม	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่	เลี้ยงไก่
5.ประสบการณ์ เลี้ยงไก่ (ปี)	5	10	6	10	6	10	10	5	5
6.การศึกษา	สูงกว่า ปริญญา	ประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา	ปริญญา ตรี	ประถม ศึกษา	ประถม ศึกษา
7.หนี้สินครัวเรือน	ตรี 20.000	30.000	50.000	25.000	30.000	20000	75.000	51.000	20.000

หมายเหตุ โครงการจัดประชุมกลุ่มเกษตรกรอย่างต่อเนื่องทุกสัปดาห์ เพื่อปรึกษาหารือกันในเรื่องปัญหาต่างๆที่พบในการเลี้ยงไก่ รวมทั้งมีการนำความรู้ และเทคนิคเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน (เช่น การทำวัคซีน การใช้อาหาร และการผสมอาหารใช้เอง) หรือในกรณีที่เกษตรกรมีปัญหาเร่งด่วนเกี่ยวกับการเลี้ยงไก่ เกษตรกรจะปรึกษา

- 1.คุณเทวัญ พิระเสริฐศักดิ์ (หัวหน้าโครงการ)
- 2.คุณณรงค์ วีรารักษ์ ที่ปรึกษาโครงการ ที่ให้การเป็นผู้ให้คำปรึกษาแนะนำ รวมทั้งมาให้การดูแล การฝึกอบรมในด้านสัตวบาลสัตว์ การจัดเตรียมความพร้อมด้านอาหาร อาหารหมักเพื่อลดต้นทุนการใช้อาหารสำเร็จรูป แก่เกษตรกรในโครงการอย่างต่อเนื่อง

ภาพที่ 2 การประชุมกลุ่มเกษตรกรเพื่อรับฟังวัตถุประสงค์เป้าหมายโครงการ

กิจกรรมที่ 2. การเตรียมโรงเรือนและพื้นที่เลี้ยง

โครงการมีเป้าหมายให้เกษตรกรเลี้ยงไก่ในรูปแบบปล่อยตามธรรมชาติ ดังนั้นการจัดการโรงเรือนจึงเหมาะสำหรับการเลี้ยงในรูปแบบดังกล่าว ทั้งนี้โครงการยึดตามมาตรฐานฟาร์ม โดยก่อนการนำพ่อแม่พันธุ์เข้าฟาร์มเกษตรกรมีการเตรียมความพร้อมโรงเรือน พื้นที่การจัดการโรงเรือน เพื่อการรองรับการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ และไก่ขุนในระบบเลี้ยงปล่อยธรรมชาติ ดังนี้

2.1 การสร้างโรงเรือนตามมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ประกอบด้วย การสร้างรั้วรอบขอบชิด การปรับระบบการเข้า-ออกฟาร์ม/โรงเรือน การมีที่จุ่มเท้าเพื่อฆ่าเชื้อก่อนเข้าเล้า ซึ่งเกษตรกรทั้ง 9 ราย ได้ลงทุนก่อสร้างใหม่โดยร่วมมือกันและช่วยกันสร้างเพื่อประหยัดแรงงาน

2.2 การกำหนดพื้นที่ลานปล่อยที่มีความสมบูรณ์ของอาหารธรรมชาติ สำหรับพ่อแม่พันธุ์แบบปล่อยธรรมชาติ เฉลี่ย 5.5 ตารางเมตร/ตัว

2.3 การเตรียมเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ 3 ตัว และแม่พันธุ์ 15 ตัว (สัดส่วน พ่อ: แม่ = 1:5 ตัว) และกำหนดให้ขนาดโรงเรือนเฉลี่ย 24 ตารางเมตร สามารถรองรับไก่พ่อแม่พันธุ์ได้จำนวน 18 ตัว และลูกไก่ประมาณ 150 ตัว/รุ่น

ผลการดำเนินงานเพื่อเตรียมความพร้อมด้านโรงเรือนสรุปได้ตามตารางที่ 3

1.ก่อนการเตรียมพื้นที่โรงเรือนก่อนการนำลูกไก่เข้าเลี้ยง เกษตรกรได้รับองค์ความรู้จากการฝึกอบรม และการดูงานเกษตรกร ที่มีประสบการณ์เพื่อนำมาประยุกต์ในการเตรียมพื้นที่ และโรงเรือน เพื่อให้เกิดการประหยัดในการลงทุนเริ่มต้น

2. เพื่อการประหยัดในการลงทุนด้านโรงเรือน เกษตรกรมีความร่วมมือกันในการก่อสร้าง โดยการหมุนเวียนแรงงาน มาช่วยกันก่อสร้างโรงเรือนของเกษตรกรในโครงการ ทั้ง 9 โรงเรือน โดยวัสดุบางส่วนได้รับการสนับสนุนแผ่นไม้พาเลท จากโรงงานแปรรูปนมพร้อมดื่ม เกษตรกรจะต้องเป็นผู้ลงทุนในการก่อสร้าง

ขนาดของโรงเรือนได้ตกลงกันว่าควรมีขนาด กว้าง 4 เมตร และ ยาว 6 เมตร เพื่อที่จะได้ คำนวณงบประมาณได้ว่าใช้วัสดุในการก่อสร้างได้เท่าไร หลังคามุงด้วยสังกะสี โครงสร้างทำด้วยไม้ ซึ่งจะให้มีอายุการใช้งานที่นานและมีความแข็งแรงปลอดภัย

ภาพที่ 3 โรงเรือนเลี้ยงไก่ของเกษตรกร

3. การจัดเตรียมพื้นที่ในการปล่อยเลี้ยง จากการรวบรวมข้อมูลพบว่า เกษตรกรถือครองที่ดินของครัวเรือนตั้งแต่ 2-3 ไร่ ส่วนใหญ่เอกสารสิทธิ์จะเป็นประเภท สค.1 และเขตป่า มีขนาดพื้นที่เลี้ยง 100 ตารางวา ขนาดโรงเรือน 24 ตารางเมตร (เฉลี่ย 2 ตัว/ตารางเมตร) จำนวน 1-2 หลัง โดยโครงสร้างโรงเรือนจะเป็นไม้ หลังคามุงสังกะสี อายุการใช้งานตั้งแต่ 1-3 ปี (ตารางที่ 3)

ตารางที่ 3 ข้อมูลการเตรียมความพร้อมพื้นที่ และโรงเรือน ของเกษตรกร

รายการ	เทวัญ	เอกรัตน	นะที	พระวิจะ	ศรีสุข	พะลาขอ	ประสิทธิ์	ฤทธิพล	สุมิตร
1. สภาพการถือครองที่ดิน	สค.1 5 ไร่	สค.1 3 ไร่	เขตป่า 3 ไร่	เขตป่า 2 ไร่	เขตป่า 1 ไร่	เขตป่า 3 งาน	โรงเรือน 2 ไร่	เขตป่า 3 ไร่	เขตป่า 3 ไร่
2. พื้นที่เลี้ยง (ตารางวา)	100	100	100	100	100	100	100	100	100
3. ขนาดโรงเรือน (ตรม.)	4X6	4X6	4X6	4X6	4X6	4X6	4X6	4X6	4X6
4. จำนวนโรงเรือน	2	1	2	1	1	1	1	1	1
4.1 โครงสร้าง	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้	ไม้
4.2 ชนิดหลังคา	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี	สังกะสี
5. อายุใช้งาน (ปี)	3	3	3	1	2	3	2	1	1

จากองค์ความรู้ที่เกษตรกรได้รับจากการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ หัวหน้าโครงการได้พูดคุยกับเกษตรกรอีกครั้งหนึ่ง เพื่อสรุปข้อดีของการปรับปรุงฟาร์มให้เป็นไปตามมาตรฐานฟาร์ม รวมทั้งทำความเข้าใจกับเกษตรกรถึงการปฏิบัติจริง รวมทั้งการจัดหาอุปกรณ์การเลี้ยงให้เพียงพอกับขนาด

ภาพ 4 การเตรียมพื้นที่และโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ของเกษตรกร

การผลิต ซึ่งส่วนหนึ่งประยุกต์จากวัสดุในท้องถิ่น เช่น อุปกรณ์ให้น้ำ และอาหารที่ประดิษฐ์จากไม้ไผ่

4.การจัดการฟาร์มตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์

ผลการจัดการฟาร์ม

จากการปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของสมาชิกซึ่งได้รับคำแนะนำจากหัวหน้าโครงการให้สร้างโรงเรือนเลี้ยงไก่ที่มีความแข็งแรง มีความทนทาน ปลอดภัยแก่พ่อแม่พันธุ์ไก่ และมีอายุการใช้งานหลายปี โดยเกษตรกรมีความมั่นใจในการร่วมโครงการเลี้ยงไก่เพื่อการสร้างรายได้ ในอนาคตเสริมสร้างความรู้ และพัฒนาอาชีพด้านการเลี้ยงไก่ ซึ่งปกติทุกครัวเรือนได้มีเลี้ยงไก่พื้นเมืองเพื่อใช้ในการบริโภคและพิธีกรรมทางศาสนา

ในการส่งเสริมกิจกรรมต่างในชุมชนนักวิจัยมักจะพบปัญหาต่างๆในการลงพื้นที่ระยะเวลา 6 เดือน พบว่าเกษตรกรที่ร่วมโครงการมีความต้องการ และมีความคาดหวังจากโครงการที่แตกต่าง กัน และไม่จดบันทึกข้อมูลตามหัวหน้าโครงการแนะนำอย่างสม่ำเสมอ อีกทั้งยังพบว่าบางคน เรียกเรื่องค่าตอบแทนหรือเรียกร้องความต้องการเกินกว่าที่โครงการให้การสนับสนุน

จากข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มทั้งหมด 29 ข้อ จำแนกได้ 2 ประเภท

- 1) Major Criteria (MA) หมายถึง เกณฑ์สำคัญที่เกษตรกรต้องปฏิบัติตาม จำนวน 24 ข้อ
- 2) Recommendation (REC) หมายถึง คำแนะนำเพื่อให้ฟาร์มมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ขึ้นอยู่กับดุลพินิจเกษตรกรที่จะเลือกปฏิบัติจำนวน 5 ข้อ

ในการตรวจประเมินฟาร์มเพื่อให้ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์เกษตรกร จะต้องปฏิบัติตามข้อกำหนด Major Criteria (MA) ทั้งหมด 24 ข้อ หากเกษตรกรสามารถปฏิบัติได้ครบ 24 ข้อจะถือว่าผ่านมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์

การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของเกษตรกร พบว่าเกษตรกร 9 ราย สามารถ ปฏิบัติตามเงื่อนไข Major Criteria ได้เพียง ร้อยละ 74.54 หรือประมาณ 18 ข้อ ส่งผลให้ฟาร์มของเกษตรกร ยังไม่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ซึ่งเงื่อนไขที่เกษตรกร ไม่สามารถปฏิบัติได้แสดงดังนี้ (ตารางที่ 4)

ตารางที่ 4 การปฏิบัติตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มเกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการ

รายการ	เงื่อนไข	เกษตรกรผู้เข้าร่วมโครงการ								
		เทวัญ	เอกรัตน	นะที	พระวิเจ	ศรีสุข	พะลาเชอ	ประสิทธิ์	ฤทธิพล	สุมิตร
พื้นที่การเลี้ยงสัตว์										
1. เป็นที่โล่ง อากาศถ่ายเทดี	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. มีขอบเขตชัดเจน (มีรั้วรอบบริเวณ ทั้งที่เลี้ยงปล่อย)	MA	✓	✓		✓	✓	✓		✓	✓
3. สามารถคุมการระบาดของโรคได้ (มีรั้วรอบ มีโรงเรือนที่ปิดมิดชิด)	MA	✓	✓							
4. มีรั้วแยกจากพื้นที่อยู่อาศัย	MA	✓			✓	✓				
5. ห่างจากแหล่งรวมสัตว์ปีก โรงฆ่าสัตว์ปีก	REC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
โรงเรือนและการเลี้ยงปล่อย										
1. ทางเข้าออกพื้นที่การเลี้ยงสัตว์มีทางเดียว	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2. โรงเรือนปิดมิดชิด สร้างด้วยวัสดุที่คงทนพอสมควร ทำความสะอาดได้ง่าย เช่น หลังคาสังกะสี หรือกระเบื้องเป็นต้น ขนาดพื้นที่ 8-10 ตัว/ตรม.	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3. ภายในโรงเรือนมีคอนนอน และมีรังไข่ 1 รังต่อ 4 แม่	MA	✓		✓	✓	✓	✓		✓	✓
4. พื้นที่รอบๆ โรงเรือน เป็นพื้นที่โล่งเตียนสะอาด	REC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การเลี้ยงปล่อยของไก่พันธุ์และไก่ไข่ ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อยมากกว่า 4 ตารางเมตรต่อตัว	MA									
6. การเลี้ยงปล่อยของไก่ขุน ต้องเป็นพื้นที่โล่ง ขนาดเลี้ยงปล่อย 1 ตารางเมตรต่อตัว โดยเป็นพื้นที่แปลงหญ้า	MA	✓		✓			✓	✓	✓	

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตารางที่ 4 (ต่อ)

รายการ	เงื่อนไข	เกณฑ์การเข้าร่วมโครงการ								
		แพทย์	เอกรัตน	นะที	พะวิเจ	ศรีสุข	พะลาหอ	ประสิทธิ์	ฤทธิพล	สุมิตร
4. ให้อาหารโรคสำคัญดังนี้ โรคนิวคาสเซิล โรคหลอดลมอักเสบติดต่อ โรคอหิวาห์สัตว์ปีก โรคฝีดาษ และโรคกัมโบโร	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
5. การจัดการไก่อายุให้ฟักหรือเผา โดยมีพื้นที่ฟักหรือเผาฟักซาก หรือเผาเผาซากของฟาร์ม	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
6. ไม่ใช้ยาปฏิชีวนะ และฮอร์โมนในการกระตุ้นการเจริญเติบโต	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
7. หากมีการให้ยาในการรักษา ต้องมีระยะหยุดยาตามกำหนด	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
สิ่งแวดล้อม										
1. มีเตา หรือถังขยะในการเก็บขยะ	MA	✓		✓		✓		✓	✓	✓
2. ห้ามนำสิ่งปฏุงพื้นมาใช้ซ้ำอีก ในกรณีที่ใช้วัสดุปฏุงพื้น	MA	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
ระยะเวลาการเลี้ยง										
1. ไก่ขุน ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 56 วันหรือมากกว่า	REC	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ MA = Major Criteria (เกณฑ์สำคัญ), REC= Recommendation (คำแนะนำ)

กิจกรรมที่ 3 การส่งมอบพันธุ์ไก่ประดู่หางดำ และการนำไก่เข้าเลี้ยง

โครงการได้จัดหาพ่อแม่พันธุ์ไก่ประดู่หางดำเชิงใหม่ จากสำนักงานปศุสัตว์แม่ฮ่องสอน จำนวน 162 ตัว โดยแบ่งให้เกษตรกรในโครงการรายละ 18 ตัว (พ่อพันธุ์ 3 ตัว แม่พันธุ์ 15 ตัว) ในวันที่ 31 กันยายน 2556 โดยได้รับความอนุเคราะห์จาก นายณรงค์ วีรารักษ์ ตำแหน่ง นักวิชาการสัตวบาลชำนาญการ สำนักงานปศุสัตว์จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็นผู้จัดส่งพ่อแม่พันธุ์ไก่ และให้ความรู้เกี่ยวกับการเลี้ยงแก่เกษตรกรในเบื้องต้น

1.การจัดการโรงเรือนพ่อแม่พันธุ์ แยกโรงเรือนในการเลี้ยง เตรียมอุปกรณ์ การให้อาหาร และน้ำ ที่เพียงพอ โดยคำนวณ 5 ตัวต่ออุปกรณ์การให้อาหารและน้ำ1 ชุด การใช้วัสดุกันแดดและลมด้านข้างโรงเรือนเพื่อป้องกันลมโกรกเวลากลางคืน

2.การจัดการด้านอาหาร พ่อแม่พันธุ์ใช้อาหารสำเร็จรูป โปรตีน ร้อยละ 17) โดยการแบ่งให้ 2 มื้อต่อวัน คำนวณการให้อาหาร พ่อพันธุ์ 120 กรัมต่อตัวต่อวัน แม่พันธุ์ 90-100 กรัมต่อตัวต่อวัน และมีการให้ หญ้าและพืชอาหารอื่นเสริมให้พ่อแม่พันธุ์ กินระหว่างมื้อ

3.การเตรียมรังสำหรับไข่ของไก่แม่พันธุ์ โดยจัดเตรียม เท่ากับจำนวนแม่พันธุ์ (15 รัง)

4.การตรวจสอบสุขภาพและความสมบูรณ์ของพ่อแม่พันธุ์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อการสร้างฝูงพ่อแม่พันธุ์ ที่ตรงตามสายพันธุ์ มีความเป็นพ่อพันธุ์และแม่พันธุ์ที่ดี ซึ่งในช่วง 1 เดือนแรก พ่อแม่พันธุ์ ยังมีความเครียดในการปรับตัว เกษตรกรได้ผสมวิตามิน ละลายน้ำให้ไก่กินทุกวัน การให้อาหารที่มที่เพื่อสร้างความสมบูรณ์ให้แก่ไก่

ภาพ 5 การส่งมอบพันธุ์ไก่ประดู่หางดำ และการนำไก่เข้าเลี้ยง

กิจกรรมที่ 4 การศึกษาดูงานและฝึกอบรม

เนื่องจากเกษตรกรในโครงการยังไม่เคยเลี้ยงไก่ประดู่หางดำมาก่อน เพื่อให้เกษตรกรมีความรู้ ความเข้าใจในอาชีพเลี้ยงไก่ประดู่หางดำ โดยโครงการได้มีการจัดให้มีการดูงาน และฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการฟาร์ม ตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมืองของกรมปศุสัตว์ และการฝึกอบรมการใช้พืชอาหารในพื้นที่เพื่อเป็นอาหารไก่พื้นเมือง ดังนี้

4.1 เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างอาชีพการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์ม ในวันที่ 31 กรกฎาคม 2557 ณ คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ โดยมีเนื้อหาการฝึกอบรม ดังนี้

4.1.1 อาหาร และการคำนวณสูตรอาหารไก่พื้นเมืองจากวัตถุดิบอาหารในพื้นที่ โดย รศ.ดร.นวลจันทร์ พารักษา มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ซึ่งเกษตรกรสามารถนำพืชอาหารสัตว์ในท้องถิ่นมาเลี้ยงสัตว์ และมีโปรตีนตามที่ไก่แต่ละช่วงอายุต้องการ ซึ่งการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ด้วยอาหารสำเร็จรูปจะทำให้ไก่โตเร็ว ใช้เวลาเลี้ยงสั้น เนื่องจากในอาหารสำเร็จรูปมีสารอาหารหลักทุกชนิดที่ไก่ต้องการ แต่อาจทำให้คุณภาพของเนื้อไก่มีการเปลี่ยนแปลง ไก่สุขภาพไม่แข็งแรง และทำให้มีต้นทุนสูง

ส่วนการเลี้ยงด้วยอาหารตามธรรมชาติ ข้อดี คือ อาหารมีความแตกต่างตามสภาพท้องถิ่น/ฤดูกาล สัตว์ได้รับอาหารเสริม และมีสุขภาพแข็งแรง นอกจากนี้ทำให้คุณภาพของเนื้อดีกว่าเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูป และมีต้นทุนต่ำ ข้อเสียคือ สารอาหารอาจไม่เพียงพอ ทำให้ต้องใช้เวลาในการเลี้ยงนานขึ้น ซึ่งหากเลี้ยงด้วยการใช้อาหารสำเร็จรูปร่วมกับอาหารธรรมชาติไก่สามารถได้รับสารอาหารหลัก และอาหารเสริม โดยเกษตรกรสามารถควบคุมการเจริญเติบโตของไก่ได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ยังสามารถคงคุณภาพเนื้อไก่พื้นเมือง และมีต้นทุนในการผลิตที่ต่ำลง

4.1.2 แนวทางการจัดการฟาร์ม เพื่อก้าวสู่มาตรฐานฟาร์มไก่พื้นเมือง โดย ผศ.น.สพ. สุวิทย์ โชติฉันทน์ คณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และ น.สพ.ชัยโรจน์ โพธิ์เจริญ ส่วนการรับรองคุณภาพสินค้าปศุสัตว์ สำนักงานปศุสัตว์เขต 5

4.1.3 ความรู้ในด้านการจัดการอาหาร และการจัดการพันธุ์ไก่พื้นเมือง (ประดู่หางดำเชียงใหม่) สำหรับเกษตรกรรายย่อย โดย ผศ.ดร.อมรรัตน์ โมฬี มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

4.1.4 เทคนิคการจัดการพันธุ์ (ประดู่หางดำเชียงใหม่) สำหรับเกษตรกรรายย่อย โดย นายчимโอน ปัญญา เกษตรกรดีเด่นแห่งชาติ สาขาอาชีพเลี้ยงสัตว์ และเข้าเยี่ยมชมบ้านสวนแพรฟาร์ม

ภาพที่ 6 การเข้าร่วมการประชุมของกลุ่มเกษตรกร

ผลของการรับการอบรมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง ปัจจัยแห่งความสำเร็จในการสร้างอาชีพ การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่สู่มาตรฐานฟาร์ม

เกษตรกรทุกรายเข้าร่วมฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการในองค์ความรู้ที่สำนักประสานจัดขึ้น
เพื่อนำองค์ที่ได้อบรมมาประยุกต์ใช้ในโครงการ สรุปได้ดังนี้

1.การจัดการอาหาร

เกษตรกรมีการใช้พืชอาหารหยบในการใช้เลี้ยงไก่มากขึ้น มีการคำนวณสูตรอาหาร
เพื่อให้ได้โปรตีนตามที่ไก่แต่ละช่วงอายุต้องการ และเกษตรกรมีพื้นฐานการผสมอาหารตาม
สัดส่วนที่เหมาะสม รวมทั้งมีการให้อาหารเสริม เช่น ปลวก และเมล็ดพืชที่สัตว์ปีกกินได้

2.การจัดการโรงเรือน

เกษตรกรได้สร้างโรงเรือนให้เป็นไปตามข้อกำหนดมาตรฐานฟาร์มของกรมปศุสัตว์ เพื่อ
ลดความเสี่ยงของโรคระบาด และโรงเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่แยกออกจากพื้นที่ครัวเรือนหรืออยู่นอก
เขตชุมชนที่ห่างไกลพอสมควร สามารถป้องกันโรคและการติดเชื้ออื่นๆจากสัตว์เลี้ยง ทั้งนี้หัวหน้า
โครงการได้กำชับเกษตรกรไม่ให้นำซากไก่จากพื้นที่อื่นหรือนำไก่จากตลาดมาทานในบริเวณเขต
โรงเรือนเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคที่เลี้ยง

3.การจัดการพันธุ์

เกษตรกรสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากวิทยากร ไปเป็นแนวทางในการคัดเลือกพ่อแม่พันธุ์ในรุ่นต่อไปได้ เกษตรกรได้สัมผัสกับบรรยากาศการเลี้ยงจริง และสามารถสอบถามปัญหาข้อสงสัยจากผู้ที่เคยมีประสบการณ์ในการเลี้ยง เพื่อนำมาเป็นแบบอย่างในการพัฒนาฟาร์มของตนเอง และสามารถเพิ่มเทคนิคในเลี้ยงไก่ให้เป็นอาชีพหลักสามารถสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกรและมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นจากเดิม

ภาพ 7 การเข้าเยี่ยมชมบ้านสวนแพรฟาร์ม

4.3 เข้าร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการตลาดไก่ประดู่หางดำ ในวันที่ วันที่ 24 กันยายน 2557 ณ อาคารธรรมศักดิ์มนตรี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ บรรยายโดย รศ. ดร. ศิริพร กิตติการกุล เพื่อให้เกษตรกรในโครงการมีแผนการผลิตไก่ประดู่หางดำที่สอดคล้องกับแผนการตลาดในพื้นที่ และผลผลิตไม่ล้นตลาด

เกษตรกรสามารถประยุกต์ใช้หลักการทางการตลาดไก่ประดู่หางดำสู่การพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์แปรรูปเพื่อสร้างมูลค่า และโครงการสามารถประเมินแผนการผลิตให้สอดคล้องกับแผนการตลาดในชุมชน

แนวทางที่เกษตรกรนำมาประยุกต์ใช้ในการเตรียมความพร้อมด้านการตลาด รองรับผลผลิต มีดังต่อไปนี้

1.การสำรวจ ตลาดชุมชนในพื้นที่ ผู้ประกอบการเชิงจำหน่ายในตลาดสด อำเภอสะเมิง ซึ่งมีผู้ประกอบการสนใจ หากเกษตรกรมีผลผลิตออกสู่ตลาด

2.การสำรวจความต้องการของร้านอาหารและภัตตาคารในอำเภอสะเมิง ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยว จำนวน กว่า 15 ร้านค้า

3.การสร้างเครือข่ายการจำหน่ายเป็นไก่มีชีวิต เชื่อมโยงกับจุดจำหน่ายไก่มีชีวิต ตำบลทุ่งยาว อำเภอลำปาง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ที่อยู่ห่างออกไปจาก บ้านแม่โต๋ 69 กม.

ภาพ 8 การประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง การแปรรูปผลิตภัณฑ์ และการตลาดไก่ประดู่หางดำ

4.3 การให้ความรู้และการจัดการด้านพืชอาหารสัตว์

เกษตรกรมีการรวมกลุ่มกันในการจัดการด้านอาหารสำหรับการเลี้ยง มีการวางแผนเกี่ยวกับพืชอาหารสัตว์ที่สามารถนำมาเป็นอาหารไก่ได้จากการรับคำแนะนำให้รู้จักใช้วัตถุดิบอาหารสัตว์ในท้องถิ่น เช่น ข้าวโพดที่มีอย่างแพร่หลายในพื้นที่ และมีราคาต่ำในการผสมอาหารให้ไก่พ่อแม่พันธุ์เสริมร่วมกับอาหารสำเร็จรูป โดยทราบวิธีการคำนวณสูตรอาหารที่ใช้ในโปรตีนที่พ่อแม่พันธุ์ได้รับต้องไม่ต่ำกว่าร้อยละ 17

นอกจากนี้ยังมีความรู้และคำแนะนำการเตรียมปลูกพืชอาหารที่ทำให้เกษตรกรขยายการผลิตเพื่อปลูกพืชอาหารสัตว์ เช่น ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ และปลูกมันสำปะหลังเพิ่มเติมบนพื้นที่หัวไร่ปลายนา โดยไม่เป็นการเพิ่มภาระให้เกษตรกรมากนัก เพื่อเป็นอาหารสัตว์เสริมหมุนเวียนตลอดทั้งปี โดยใช้ข้าวโพดช่วงเดือนตุลาคม - มีนาคม มันสำปะหลัง ช่วงเดือน พฤษภาคม-ธันวาคม ของปี โดยทยอยขุดมาสับ และตากแห้งก่อนหมัก ผสมกับรำและปลายข้าว เพื่อช่วยลดต้นทุนในการเลี้ยงไก่ สำหรับการผลิตพืชอาหารของเกษตรกร มีเป้าหมายสำคัญ คือนอกจากต้นทุนแล้วเกษตรกรได้รับผลผลิตเกษตรอาหารสัตว์ที่มีคุณภาพ และปลอดภัยจากการใช้สารเคมี

จากการสำรวจการใช้ จำนวนการใช้ พืชอาหารในพื้นที่เพื่อเป็นอาหารเสริมกับอาหารสำเร็จรูป ทั้งการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์และไก่ขุนของเกษตรกรในโครงการ พบว่าเกษตรกรใช้พืชวัตถุดิบจากการผลิตเกษตรผสมผสานที่ผลิตหมุนเวียนตลอดทั้งปี จากกิจกรรมการผลิตผสมผสาน ดังนี้

กิจกรรมการปลูกข้าว ซึ่งจะมีผลผลิตเหลือได้แก่ ไร่ข้าว(ที่นำข้าวไปสีข้าวจากโรงสีในหมู่บ้าน จะมีไร่ข้าวและปลายข้าวบางส่วนสำหรับนำมาเลี้ยงไก่) เสริมด้วยข้าวเปลือกสำหรับการเลี้ยงพ่อพันธุ์

กิจกรรมการปลูกพืชไร่และไม้ผล จะมีข้าวโพด มันสำปะหลังและต้นกล้วย

กิจกรรมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง(ประจักษ์พจน์)จึงสามารถใช้พืชอาหารที่เกษตรกรทำการผลิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่นอกจะเป็นการยังชีพของเกษตรกรในพื้นที่สูง ที่เป็นวิถีชีวิตของชนเผ่าแล้ว การเกื้อกูลกันของกิจกรรมการผลิตไก่ประจักษ์พจน์และการผลิตพืชที่มีข้าวเป็นหลัก การปลูกพืชไร่พืชสวนและการเลี้ยงไก่จึงเป็นรายได้เสริมที่เป็นตัวเงินให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรโดยไม่เพิ่มภาระให้แก่เกษตรกร เมื่อพิจารณาจากชั่วโมงการทำงานที่เกษตรกรใช้ในการกิจกรรมการเลี้ยงไก่ จะมีชั่วโมงการทำงานระหว่าง 1-2 ชั่วโมงต่อวัน ส่วนใหญ่จะเริ่มต้นจาก การทำความสะอาดรางน้ำ อุปกรณ์การใส่น้ำที่ต้องทำความสะอาดและเปลี่ยนน้ำ วันละ 2 ครั้ง เข้าและเย็น แล้วทำการให้อาหาร 2 ครั้งต่อวัน เข้าและเย็น กิจกรรมที่อาจใช้เวลามากขึ้นจะเป็นการเตรียมอาหารหมัก ที่ใช้ทุก 2 สัปดาห์ (ตารางที่ 4)(ตารางที่ 5)

ตารางที่ 4 การจัดการด้านอาหารไก่พ่อแม่พันธุ์ของเกษตรกร

รายชื่อ	ประเภทของอาหาร	ปริมาณที่ให้ โดยประมาณ/วัน (กก.)	ชั่วโมงในการ เลี้ยงไก่ (ชม./ วัน)
1.ว่าที่รต. เทวัญ พิระเสริฐศักดิ์	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/กล้วย/ข้าวโพด/ ข้าวเปลือก/ต้นกล้วย/หญ้า	1.5-2	2
2.นายเอกรัตน์ โคโคะ	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/กล้วย/ข้าวโพด/ ข้าวเปลือก/มันสำปะหลัง	1.5-2	1
3.นายนะที เมอชี่	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/กล้วย/ข้าวโพด/ ต้นกล้วย	1.5-2	1
4.นายพะริจะ โคโคะ	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/ข้าวโพด/ต้น กล้วย	1.5-2	2
5.นายศิริสุข แอะตุ	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/กล้วย/ข้าวโพด/ ต้นกล้วย/มันสำปะหลัง	1.5-2	1
6.นายสุมิตร ไชยอักษร	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/ข้าวโพด/ต้น กล้วย	1.5-2	1
7.นายประสิทธิ์ ชัดติมะ	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/ข้าวโพด/ต้น กล้วย	1.5-2	2
8.นายพะลาซอ ศิระสมบุญไพร	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/ข้าวเปลือก/ ข้าวโพด	1.5-2	1
9. นายฤทธิพล ไชยวงศ์	อาหารสำเร็จรูป/ไร่/กล้วย/ข้าวโพด/ มันสำปะหลัง	1.5-2	1

ตารางที่ 5 การใช้พืชอาหารสัตว์ของเกษตรกร

รายการ	พ.ค.	มิ.ย.	ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	เม.ย.
ข้าวโพด												
ลำปะหลัง												
แกลบ												
ต้นกล้วย												
รำ												
ถั่วเหลือง												
ปลายข้าว												
หญ้า												

กิจกรรมที่ 5 การจัดการด้านอาหาร

เกษตรกรทั้ง 9 รายมีการจัดการอาหารเพื่อการเลี้ยงไก่ร่วมกัน โดยแยกการจัดการอาหารเป็น 2 กลุ่มเกษตรกรทั้ง 9 ราย เริ่มเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์และส่วนใหญ่มีเวลาในการเลี้ยงไก่ 1-3 ชั่วโมงต่อวัน โดยใช้อาหารสำเร็จรูปผสมกับ ข้าวโพดหมัก รำหมักและปลายข้าวหมัก ในอัตราส่วน 1:1 โดยมีปริมาณการให้ประมาณ 0.5-3 กิโลกรัมต่อวัน คิดเฉลี่ยอาหารพ่อแม่พันธุ์ 90 กรัม/ตัว/วัน (ขึ้นอยู่กับอายุของไก่) นอกจากนี้ยังใช้วัตถุดิบอื่นๆ ที่หาได้ในท้องถิ่น สำหรับการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ ไก่ประดู่หางดำ และไก่ประดู่หางดำขุน เพื่อให้ไก่ได้รับสารอาหารครบถ้วน

1. อาหารสำเร็จรูป เกษตรกรทุกรายหลังจากนำพ่อแม่พันธุ์เข้าโรงเรือน จะได้รับอาหารสำเร็จรูป (ไก่ไข่โปรตีนร้อยละ 17) จากโครงการ เพื่อใช้ในการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ โดยมีหลักการเลี้ยงที่ใช้อาหารสำเร็จรูป โดยได้รับการแนะนำ และชี้แนะแนวทางจากคุณณรงค์ วีรารักษ์ (นักสัตวบาลชำนาญการ จากจังหวัดแม่ฮ่องสอน)

2. อาหารหยاب/พืชอาหารในพื้นที่ เกษตรกรสามารถใช้พืชอาหารในพื้นที่ ที่มีโภชนาการทางอาหารสำหรับเลี้ยงเสริม บางรายจัดทำเป็นอาหารหมัก เพื่อใช้ร่วมกับอาหารสำเร็จรูปโดยมีสูตรการหมัก และอัตราการใช้ ซึ่งจะมีโภชนาการที่เพียงพอสำหรับการเติบโต ไม่กระทบต่อประสิทธิภาพการผลิตของไก่พ่อแม่พันธุ์ ดังต่อไปนี้

ก.สูตรอาหารหมักและวัตถุดิบที่ใช้

รายการ	ปริมาณ
ข้าวโพดบด หรือรำ หรือปลายข้าว หรือ	10 กิโลกรัม
ต้นกล้วยหมัก	
น้ำสะอาด	10 ลิตร
กากน้ำตาล หรือ น้ำตาลทรายแดง	100 กรัม
จุลินทรีย์หรือEM	100 CC
เกลือแกง	1 ช้อนแกง
คลุกให้ทั่ว หมักไว้ 2-6 ชั่วโมง	

ข.สูตรอาหารผสม

รายการ	ปริมาณ (กก.)
1.อาหารสำเร็จรูป	1
2.ข้าวโพดหมัก หรือ กล้วยหมัก	1
3.รำหมัก	1
4.ปลายข้าวหมัก	1

โครงการได้ส่งเสริมให้เกษตรกรมีความมั่นใจในการพึ่งพาอาหารในท้องถิ่นและการลดต้นทุนอาหารสำเร็จรูป สามารถใช้พืชอาหารสัตว์ที่มีโภชนาการต่ำให้เกิดประโยชน์อย่างถูกวิธี เหมาะสมกับการเจริญเติบโตในแต่ละช่วงอายุของไก่ โดยมีการใช้พืชอาหารหมุนเวียนตลอดทั้งปี

กิจกรรมที่ 6 การดำเนินการผลิตของเกษตรกร

เกษตรกรเลี้ยงไก่ประดู่หางดำแบบพ่อแม่พันธุ์ ให้แม่ไก่ฟักตามธรรมชาติ

1.เกษตรกรแต่ละราย เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ประดู่หางดำ 3 ตัว แม่พันธุ์ประดู่หางดำ 15 ตัว ประเมินการการให้ไข่เฉลี่ย 607 ฟอง/ราย/ปี อัตราฟักร้อยละ 74.62 โดยลูกไก่ที่ผลิตได้เกษตรกรจะนำมาขุน เฉลี่ยผลิตไก่ขุนได้ 453 ตัว/ราย/ปี จำหน่ายในรูปแบบไก่มีชีวิต

2.กลุ่มมีปริมาณการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์จำนวน 27 ตัว แม่พันธุ์จำนวน 135 ตัว ประเมินการการให้ไข่ 5,463 ฟอง/ปี อัตราฟักร้อยละ 74.62 สามารถผลิตลูกไก่ได้ 4,078 ตัว/ปี (ตารางที่ 6)

ตารางที่ 6 แผนการผลิตไก่พ่อแม่พันธุ์และไก่ขุน ของเกษตรกร

เกษตรกร	พ่อพันธุ์ (ตัว)	แม่พันธุ์ (ตัว)	จำนวนไข่ (ฟอง)	อัตราการให้ไข่(ฟอง/รุ่น/แม่)	อัตราฟัก (%)	จำนวนลูกไก่ (ตัว)	อัตราการตาย (%)	คัดพันธุ์	จำนวนไก่ขุน (ตัว)	รวม
เทวัญ	3	15	558	12.4	72.14	403	7.52	10	362	372
เอกรัตน	3	15	588	13.07	73.03	430	5.41	10	396	406
นะที	3	15	636	14.13	72.99	464	7.44	10	420	430
พระริเจะ	3	15	663	14.73	74.92	497	10.28	10	436	446
ศรีสุข	3	15	492	10.93	74.78	368	7.5	10	330	340
พะลาเชอ	3	15	678	15.07	75.22	510	4.43	10	478	488
ประสิทธิ์	3	15	588	13.07	76.81	452	7.61	10	407	417
ฤทธิพล	3	15	669	14.87	75.75	507	8	10	456	466
สุมิตร	3	15	591	13.13	75.9	448	9.49	10	396	406
รวม	27	135	5,463	-	-	4078	-	90	3,681	3,771
เฉลี่ย	3	15	607	13.49	74.62	453.09	7.52	10	409	419

ที่มา: จากการเก็บข้อมูลของเกษตรกร

กิจกรรมที่ 7 การจัดทำแผนการตลาดของเกษตรกร และกลุ่ม

จากแผนการผลิตของโครงการฯ เกษตรกรที่เลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ให้แม่ไก่ฟักตามธรรมชาติ ขนาดการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์ 18 ตัว (พ่อ 3 แม่ 15) เกษตรกรมีเป้าหมายในการผลิตไก่ขุนจากอัตราการให้ลูก 3 รุ่น/แม่/ปี รุ่นละ 12-15 ตัว ประมาณการลูกไก่ 36-60 ต่อ/แม่/ปี เกษตรแต่ละรายยังสามารถสร้างรายได้/ผลตอบแทนจากการผลิตไก่ขุน จากขนาดการผลิตไก่ขุน 400-500 ซึ่งเกษตรกรและกลุ่มจะมีการสำรวจและหาตลาดรองรับผลผลิต โดยกลุ่มเกษตรกรได้รวมตัวกันเพื่อจัดระบบการผลิต และการตลาดร่วมกัน ในลักษณะกลุ่มวิสาหกิจ โดยการจำหน่ายไก่ขุนอายุ 90-100 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กิโลกรัม เกษตรกรเป็นผู้กำหนดราคาจำหน่ายเอง ไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง มีจุดจำหน่ายไก่มีชีวิต ริมถนนเชียงใหม่-สะเมิง ซึ่งเป็นแหล่งชุมชน มีการคมนาคมสะดวก จัดทำป้าย ประชาสัมพันธ์ การจำหน่าย มีกรงขนาด 0.5x2 เมตร เพื่อใส่ไก่ที่จะวางจำหน่าย สร้างการรับรู้และได้รับการตอบรับจากผู้บริโภคที่เป็นคนท้องถิ่น ที่ส่วนใหญ่เป็นชาวเขา ที่นิยมซื้อไก่ไปเพื่อประกอบพิธีกรรมทางประเพณีของชนเผ่า มียอดการจำหน่ายประมาณ สัปดาห์ละ 150 ตัว เกษตรกรไม่สามารถผลิตได้เพียงพอกับความต้องการของตลาด สามารถจำหน่ายไก่มีชีวิตในราคา กิโลกรัมละ 110-130 บาท ราคาจะเปลี่ยนแปลงไปตามปริมาณการผลิต และความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละฤดูกาล

ภาพที่ 9 การจำหน่ายไก่พื้นเมือง (ประดู่หางดำ) ของเกษตรกรในโครงการ

กิจกรรมที่ 8 การเก็บข้อมูลการผลิต ต้นทุนผลตอบแทนการผลิต

เกษตรกรในระบบการเลี้ยงปล่อยอิสระตามธรรมชาติ (Free range) มีโครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนการผลิต ประกอบด้วย 2 ส่วนได้แก่ 1) การเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ และ 2) การเลี้ยงไก่ประดู่หางดำขุน คำนวณจากการผลิตไก่ขุน 3 รอบการผลิต (ระยะเวลา 1 ปี) (จากเกษตรกร 9 ราย) มีรายละเอียดโครงสร้างต้นทุนปริมาณกำไร ดังนี้

1. โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทนจากการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่

เกษตรกรแต่ละรายเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เฉลี่ย 18 ตัว (แม่พันธุ์ 15 ตัว พ่อพันธุ์ 3 ตัว อัตราส่วน 3 ต่อ 1) แม่พันธุ์ให้ลูกไก่เฉลี่ย 30 ตัวต่อแม่ต่อปี (3 รุ่น/ปี) ระยะเวลาเลี้ยง 1 ปี มีโครงสร้างต้นทุน และผลตอบแทนดังนี้

1.1 ต้นทุนคงที่ ประกอบด้วย ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน ค่าเสื่อมราคาเครื่องมือและอุปกรณ์ในการเลี้ยง และค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน ดังนั้น ต้นทุนคงที่ เท่ากับ 1,952.14 บาท (ร้อยละ 8.23 ของต้นทุนรวม) (ตารางที่ 7)

1.2 ต้นทุนผันแปร ประกอบด้วย ค่าลูกไก่ ค่าอาหาร ค่าสาธารณูปโภค ค่าแรงงาน ค่าเวชภัณฑ์ และวัสดุอื่นๆ ซึ่งเกษตรกรได้จ่ายเป็นเงินสด ยกเว้น ค่าแรงงานที่เกษตรกรใช้แรงงานครัวเรือน ซึ่งเกษตรกรไม่ได้จ่ายเป็นเงินสด ดังนั้น ต้นทุนผันแปรรวมเท่ากับ 21,762.70 บาท (ร้อยละ 91.77 ของต้นทุนรวม) โดยต้นทุนผันแปรที่สำคัญ ประกอบด้วย ค่าแรงงาน (ร้อยละ 57.72) ค่าอาหาร (ร้อยละ 15.51) และค่าค่าพันธุ์ไก่ (ร้อยละ 11.39)

1.3 ต้นทุนรวม เป็นผลรวมของต้นทุนคงที่ และต้นทุนผันแปร รวมทั้งสิ้นมีมูลค่า 23,714.84 บาท/ปี

1.4 ผลตอบแทนจากการเลี้ยงพ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ เกษตรกรสามารถผลิตลูกไก่เฉลี่ย 453 ตัว/ปี/ราย โดยมีต้นทุนเงินสดเฉลี่ย 22.14 บาท/ตัว

ตารางที่ 7 โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทนการผลิตลูกไก่จากการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์ในระบบ Free range ของเกษตรกร

โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทน	มูลค่า (บาท/ปี/ราย)	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่		
1.1 ค่าเสื่อมราคาโรงเรือน	1,670.00	7.04
1.2 ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน (พื้นที่เฉลี่ย 1.07 งาน ค่าเช่าเฉลี่ย 1,128.57บาท/ไร่/ปี)	282.14	1.19
รวมต้นทุนคงที่	1,952.14	8.23
2. ต้นทุนผันแปร		
2.2 ค่าพันธุ์ไก่ (พ่อแม่พันธุ์ 18 ตัว @300 บาท) อายุใช้งาน 2ปี	2,700.00	11.39
2.3 ค่าอาหาร (เลี้ยงปล่อยธรรมชาติ อาหารสำเร็จรูป 35 กรัม/ตัว/วัน@16 บาท/กก.)	3,679.20	15.51
2.4 ค่าสาธารณูปโภค	840.00	3.54
2.5 ค่าเวชภัณฑ์	856.00	3.61
2.7 แรงงาน (ค่าแรง 300 บาท/วัน ใช้เวลาในการเลี้ยง 1 ชั่วโมง/วัน)	13,687.50	57.72
รวมต้นทุนผันแปร	21,762.70	91.77
3. ต้นทุนรวม	23,714.84	100.00
4. ต้นทุนเงินสด	10,027.34	42.28
ปริมาณลูกไก่ต่อปี (ตัว/แม่/ปี) (เฉลี่ย 30 ตัว/แม่/ปี)	453.00	
ต้นทุนเงินสด (บาท/ตัว)	22.14	

ที่มา การสำรวจจากเกษตรกรในโครงการ

2. โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทนจากการผลิตไก่ประดู่หางดำขุน

เกษตรกรนำลูกไก่ที่ผลิตได้ จำนวนเฉลี่ย 453 ตัว/ปี/ราย มาเลี้ยงแบบปล่อยอิสระตามธรรมชาติ มีอัตราการตายเฉลี่ยร้อยละ 7.52 สามารถผลิตเป็นไก่ขุนได้ เฉลี่ยจำนวน 419 ตัว/ราย โดยจำหน่ายเป็นไก่ขุน 409 ตัว คิดเป็นพ่อแม่พันธุ์ทดแทน 10 ตัว มีโครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทน ดังนี้

2.1 ต้นทุนการผลิตไก่ขุน

เกษตรกรที่เลี้ยงแบบปล่อยอิสระตามธรรมชาติ แล้วขายเป็นไก่ขุน มีต้นทุนไก่ขุน เฉลี่ย 77.23 บาท/กก. โดยเป็นต้นทุนรวมเฉลี่ย 37,902.06 บาท แบ่งเป็นต้นทุนคงที่เฉลี่ย 1,927.94 บาท (ร้อยละ 5.09) ต้นทุนผันแปรเฉลี่ย 35,974.12 บาท (ร้อยละ 94.91) โดยต้นทุนการผลิตที่สำคัญ สูงสุด 3 รายการ ประกอบด้วย ค่าแรงงานครัวเรือน (ร้อยละ 36.11) ค่าอาหาร (ร้อยละ 30.36) และ ค่าพันธุ์ไก่ (ร้อยละ 26.46) (ตารางที่ 8)

2.2 ผลตอบแทนการผลิต

พิจารณาผลตอบแทนจากผลผลิตที่ได้ประกอบด้วย ไก่ขุน คัดไก่เป็นพ่อแม่พันธุ์ และผลพลอยได้ (มูลไก่) เกษตรกรจะมีผลตอบแทน และกำไรจากการผลิตดังนี้

เกษตรกรจำหน่ายไก่ขุน เฉลี่ย 409 ตัวต่อรายต่อปี ทำการขุนเฉลี่ย 93 วัน น้ำหนัก เฉลี่ย 1.20 กิโลกรัม/ตัว หรือน้ำหนักรวมเฉลี่ย 490.80 กิโลกรัม/ราย/ปี จำหน่ายราคา 120 บาทต่อ กิโลกรัม ผลตอบแทนเฉลี่ย 63,241.50 บาท/ปี เมื่อหักต้นทุนแล้ว เกษตรกรจะมีกำไรเฉลี่ย 25,339.44 บาทต่อรายต่อปี หรือ 2,111.62 บาทต่อรายต่อเดือน (ตารางที่ 8)

ตารางที่ 8 สรุปโครงสร้าง ต้นทุน -ผลตอบแทนการผลิตไก่ประดู่หางดำเชียงใหม่ขุน

โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทน	มูลค่า (บาท/ปี/ราย)	ร้อยละ
1. ต้นทุนคงที่		
1.1 ค่าเสื่อมโรงเรือน (โรงเรือนขนาด 4*6 ตารางเมตร) และอุปกรณ์ (ที่ให้ อาหาร 6 อัน @ 65.71 บาท ที่ให้น้ำ 6 อัน@ 57.86 บาท และคาน้ำ @140 บาท ถึง อาหาร@ 85 บาท)	1,645.80	4.34
1.2 ค่าเสียโอกาสการใช้ที่ดิน พื้นที่เลี้ยงเฉลี่ย 1.07 งาน ค่าเช่าเฉลี่ย 1,128.57 บาท/ไร่/ปี	282.14	0.74
รวมต้นทุนคงที่	1,927.94	5.09
2. ต้นทุนผันแปร		
2.1 ค่าพันธุ์ลูกไก่ (22.14 บาท/ตัว) จำนวนเฉลี่ย 453 ตัว/ราย	10,029.42	26.46
2.2 ค่าอาหารไก่	11,508.30	30.36
2.2.1 อาหารชั้น สำหรับไก่พ่อแม่พันธุ์ ไก่เล็ก และไก่ขุน (ใช้อาหารเฉลี่ย	6,665.90	17.59

โครงสร้างต้นทุน-ผลตอบแทน	มูลค่า (บาท/ปี/ราย)	ร้อยละ
444.39 กก. ราคาอาหารเฉลี่ย 15 บาท/กก.)		
2.2.2 อาหารจากวัตถุดิบอื่น เช่น รำ หยวกหมัก ข้าวโพด ข้าวเปลือก มัน สำปะหลัง	4,842.40	12.78
2.3 ค่าแรงงาน (ค่าแรงในพื้นที่ 300 บาท/คน/วัน ใช้เวลาเลี้ยงไก่เฉลี่ย 2 ชม./วัน/ รอบ)	13,687.50	36.11
2.4 ค่าใช้จ่ายอื่นๆ (วัคซีน และเวชภัณฑ์ ค่าสาธารณูปโภค)	748.90	1.98
รวมต้นทุนผันแปร	35,974.12	94.91
3. รวมต้นทุน	37,902.06	100.00
4. รวมต้นทุนเงินสด	24,214.56	
5. ต้นทุนไก่ขุน (บาท/กก.)	77.23	
6. ต้นทุนเงินสดไก่ขุน (บาท/กก.)	49.34	
7. ผลตอบแทน 1) จำหน่ายไก่ขุน เฉลี่ย 409 ตัว/ราย/ปี น้ำหนักเฉลี่ย 490.8 กก./ราย/ ปี ราคา 120 บาท/กก.	58,896.00	
2) มูลค่าไก่พ่อแม่พันธุ์ 10 ตัวๆ ละ 300 บาท	3,000.00	
3) มูลค่าไก่ เฉลี่ย 44.85 กระสอบ/ราย/ปี ราคาจำหน่าย 30 บาท/กระสอบ	1,345.50	
ผลตอบแทนรวม	63,241.50	
ต้นทุนรวม	37,902.06	
กำไรสุทธิ	25,339.44	
8. รายได้เฉลี่ย (บาท/เดือน)	2,111.62	

ที่มา การสำรวจและรวบรวมข้อมูลจากเกษตรกรในโครงการ

สรุปผลการดำเนินงานและข้อสังเกตที่ได้จากโครงการ

โครงการที่ดำเนินงานมาตลอดทั้งปีเกษตรกรที่ร่วมโครงการได้เรียนรู้ในการบูรณาการการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำกับอาชีพเกษตรผสมผสานตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่มีการผลิตที่หลากหลายในพื้นที่มีการจัดสรรที่นา พืชไร่ ไม้ผล แหล่งน้ำ และที่อยู่อาศัย การนำการเลี้ยงไก่ประดู่ที่มีพันธุกรรมที่มีประสิทธิภาพในการเปลี่ยนมูลค่าของผลผลิตที่มีมูลค่าน้อย (ผลผลิตที่เหลือจากข้าวและพืชไร่ จำหน่ายในพืชที่สูงแทบไม่มีมูลค่าเมื่อเปลี่ยนมาเป็นตัวเงินให้แก่ครัวเรือน) เมื่อนำมาเป็นพืชอาหารสำหรับการผลิตที่เป็นระบบ มีการรวมกลุ่มกันในการจัดการผลิตที่ได้มาตรฐาน การจัดการด้านอาหาร และสุขภาพสัตว์ที่เหมาะสม จะสามารถสร้างเป็นอาชีพเสริมและสร้างรายได้ที่

เป็นตัวเงินได้อย่างเป็นรูปธรรม การเรียนรู้และการพัฒนาของเกษตรกร สรุปลได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการทั้ง 3 ข้อ ได้ดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1. เพื่อพัฒนาระบบการจัดการการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในพื้นที่สูง ในรูปแบบการเลี้ยงปล่อยตามธรรมชาติร่วมกับการทำเกษตรผสมผสานเกษตรกรชุมชนบ้านแม่โต

พบว่าเกษตรกรสามารถใช้และวางแผนการผลิตพืชวัตถุดิบจากการผลิตเกษตรผสมผสานที่ผลิตหมุนเวียนตลอดทั้งปี มาบูรณาการกับกิจกรรมการผลิตไก่ประดู่หางดำตลอดทั้งปี ที่เป็นลักษณะการเกื้อกูล การเพิ่มมูลค่าพืชวัตถุดิบให้เป็นมูลค่าจากการผลิตไก่(ลดต้นทุนการใช้อาหารสำเร็จรูป) ดังนี้

กิจกรรมการปลูกข้าว ซึ่งจะมีผลผลิตเหลือได้แก่ ข้าว(ที่นำข้าวไปสีข้าวจากโรงสีในหมู่บ้าน จะมีข้าวและปลายข้าวบางส่วนสำหรับนำมาเลี้ยงไก่) เสริมด้วยข้าวเปลือกสำหรับการเลี้ยงพ่อพันธุ์

กิจกรรมการปลูกพืชไร่และไม้ผล ในระบบการผลิตเกษตรของเกษตรกรมีการปลูกพืชไร่และพืชสวนที่สามารถใช้เป็นพืชอาหารสัตว์ได้แก่ ข้าวโพด มันสำปะหลังและต้นกล้วยซึ่งมีอยู่จำนวนมากและเพียงพอสำหรับใช้เป็นอาหารหมักตลอดทั้งปี หมุนเวียนร่วมกับพืชอาหารอื่นๆ

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2. เพื่อสร้างแผนการผลิต และแผนการตลาดที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของเกษตรกรในพื้นที่สูงที่สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรในพื้นที่ และวิถีชีวิตของเกษตรกร

กิจกรรมการเลี้ยงไก่พื้นเมือง(ประดู่หางดำ) ที่สามารถใช้พืชอาหารที่เกษตรกรทำการผลิตในระบบเศรษฐกิจพอเพียง ที่นอกจะเป็นการยังชีพของเกษตรกรในพื้นที่สูง ที่เป็นวิถีชีวิตของชนเผ่าแล้ว การเกื้อกูลกันของกิจกรรมการผลิตไก่ประดู่และการผลิตพืชที่มีข้าวเป็นหลัก การปลูกพืชไร่พืชสวนและการเลี้ยงไก่จึงเป็นรายได้เสริมที่เป็นตัวเงินให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรโดยไม่เพิ่มภาระให้แก่เกษตรกร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3. เพื่อศึกษาโครงสร้างต้นทุนเกษตรผสมผสาน และการลดต้นทุนการผลิตไก่พื้นเมือง

ด้านการเลี้ยง พบว่า เกษตรกรในโครงการยังไม่สามารถปฏิบัติตามข้อกำหนดในการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในระบบปล่อยเลี้ยงหลังบ้าน ของกรมปศุสัตว์ได้ทุกข้อ ทั้งข้อปฏิบัติหลัก และข้อปฏิบัติแนะนำ เกษตรกรทำการเลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ จากการวิเคราะห์โครงสร้างต้นทุนการผลิตลูกไก่พบว่า ต้นทุนเฉลี่ย 22.14 บาท ซึ่งสูงกว่าการผลิตกลุ่มอื่นที่เลี้ยงในระบบเดียวกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องจาก เป็นตัวเลขในรอบการผลิตเพียง 2 รอบ ส่วนการผลิตไก่ขุน เกษตรกรเลี้ยงไก่ขุนใช้เวลาเฉลี่ย 105 วัน น้ำหนักเฉลี่ย 1.2 กก.ต่อตัว พบว่าต้นทุนการผลิตไก่ขุนเฉลี่ย 77.34 บาทต่อกก. แม้จะเป็นต้นทุนที่สูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ ต้นทุนการผลิตในระบบการเลี้ยงขุนด้วยอาหารสำเร็จรูปใน

โรงเรือนปิดที่มีต้นทุนเฉลี่ย 65.67 บาทต่อ กก. (อำนวยการ เลี้ยวธารากุล, 2551) สามารถสร้างรายได้สม่ำเสมอ เฉลี่ย 2,111.62 บาทต่อเดือน เกษตรกรมีความพึงพอใจจาก เนื่องจากเป็นรายได้ที่เป็นตัวเงินของครัวเรือนและสร้างเป็นอาชีพเสริมกับอาชีพหลักได้

ด้านการตลาด เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่มเพื่อวางแผนการตลาดรวมกันรองรับผลผลิตที่เกิดขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาการไม่มีที่จำหน่าย ดังนี้

1. การรวมกลุ่มตั้งจุดจำหน่ายไก่ของโครงการร่วมกัน เพื่อกำหนดราคาเดียวกันและยังเป็นการประชาสัมพันธ์ สร้างการรับรู้แก่ผู้บริโภค

2. การสร้างเครือข่ายการจำหน่ายร่วมกับกลุ่มเกษตรกรเมืองสามหมอก อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน กรณีราคาไก่มีชีวิตในพื้นที่มีราคาต่ำกว่า กลุ่มจะมีการตรวจสอบราคากับเครือข่ายเพื่อกำหนดราคาขาย

3. การสำรวจความต้องการของร้านอาหารและภัตตาคารในอำเภอสะเมิงที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญหนึ่งของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีร้านอาหารสนใจรับซื้อไก่กว่า 15 ร้าน ในการรองรับผลผลิตของโครงการ

ปัญหาและอุปสรรคของโครงการ

1. เกษตรกรในโครงการยังไม่สามารถทำการผลิตที่ได้มาตรฐานตามข้อกำหนดที่กรมปศุสัตว์ร่างเป็นแนวทาง ที่สามารถลดความเสี่ยงด้านการระบาดของโรค เนื่องจากมีข้อจำกัดในด้านงบประมาณ ซึ่งโครงการจะเร่งดำเนินการพัฒนาในโครงการต่อไป

2) การขาดแคลนพ่อแม่พันธุ์ เมื่อเกษตรกรมีความพร้อม ทำให้ปริมาณไก่พันธุ์แท้ประคูลหางดำ มีปริมาณที่ได้รับไม่แน่นอน ทำให้วางแผนการผลิตยาก

3) เกษตรกรยังขาดความมั่นคงและความเข้มแข็ง และองค์ความรู้ด้านการจัดการพันธุ์ด้านอาหารและมาตรฐานฟาร์ม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพการเลี้ยงไก่ของเกษตรกร

4) ผลผลิตไก่ขุนยังขาดตลาดรองรับที่สร้างความเป็นธรรมและมีความสม่ำเสมอที่จะสร้างความมั่นใจต่อการผลิตของเกษตรกรและกลุ่ม

5) ยังขาดการรวมกลุ่มและการวางแผนการพัฒนาการผลิตอย่างสอดคล้องกับการตลาดในพื้นที่

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1) โครงการควรมีการคัดเลือกเกษตรกรที่มีความพร้อมทั้งทางด้านองค์ความรู้ และวินัยในการเลี้ยงไก่เพื่อทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของกลุ่ม ในการถ่ายทอดองค์ความรู้และเป็นผู้เลี้ยงไก่พ่อแม่พันธุ์เพื่อผลิตลูกไก่ให้แก่กลุ่ม

2) ควรมีการจัดการฝึกอบรม ในเรื่องด้านการจัดการพันธุ์ ด้านอาหารและมาตรฐานฟาร์ม เพิ่มเติมให้แก่เกษตรกร มีการประเมินศักยภาพของเกษตรกรหลังจากได้รับการฝึกอบรม

3) โครงการควรมีการจัดรวมกลุ่มของเกษตรกร ในเบื้องต้นอาจจัดตั้งเป็นกลุ่มเกษตรกร เมื่อเกษตรกรมีความพร้อมและสมาชิกมากขึ้นจึงค่อยจดทะเบียนเป็นสหกรณ์

4) โครงการควรมีแผนการตลาด และการประชาสัมพันธ์ ไป่ประดู่หางดำ เพื่อให้เกิดการรับรู้ของผู้บริโภคในท้องถิ่น

5) โครงการควรมีการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากไป่ประดู่หางดำ เพื่อสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ หรือ สินค้า OTOP ซึ่งจะช่วยเพิ่มช่องทางทางการตลาดให้เกษตรกรมากขึ้น

ตารางที่ 10 เปรียบเทียบผลการศึกษาตามข้อเสนอโครงการ และที่ได้จริง

ผลที่จะได้ตาม แผนงาน	ผลการดำเนินงานตามการปฏิบัติ		สาเหตุและ การแก้ไขที่ ดำเนินการ
	ผลการดำเนิน	ผล สำเร็จ (%)	
กิจกรรมที่ 1 ทำความเข้าใจเงื่อนไข และเป้าหมายโครงการแก่เกษตรกร			
	1. เกษตรกรมีความเข้าใจในเงื่อนไข และ เป้าหมายตรงกัน	100	
	2. เกษตรกรสามารถวางแผนการผลิตได้	100	
กิจกรรมที่ 2 ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านอาหาร และมาตรฐานฟาร์มและการ บันทึกข้อมูลการเลี้ยงไก่			
	1. สามารถนำองค์ความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ฟาร์มได้	100	
	2. มีการวางแผนการจัดการพันธุ์ พืชอาหารใน พื้นที่ และสามารถประยุกต์พืชอาหารสัตว์อื่นๆ ในการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำได้	100	
	3. มีการวางแผนการปลูกพืชอาหารสัตว์เพื่อใช้ ในการหมุนเวียนในการเลี้ยงตลอดทั้งปี	100	
กิจกรรมที่ 3 การตรวจประเมินความพร้อม ด้านโรงเรือน การจัดการของเกษตรกร			
	เกษตรกรสามารถปฏิบัติตามมาตรฐานฟาร์มของ กรมปศุสัตว์	75	ก ำ ำ ลั ง ปร ำ บ ปร ำ ง
กิจกรรมที่ 4 การดำเนินการผลิต			
กิจกรรมที่ 5 จัดทำแผนการตลาดของเกษตรกร และกลุ่ม			
	เกษตรกรมีแผนการผลิตที่สอดคล้องกับความ ต้องการของตลาดในพื้นที่	100	
กิจกรรมที่ 6 เก็บข้อมูลการผลิต ต้นทุนผลตอบแทนการผลิต			
	เกษตรกรสามารถทราบถึงต้นทุนการผลิต และลด ค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นได้	100	
กิจกรรมที่ 7 เก็บข้อมูลต้นทุน ผลตอบแทนการผลิต			
	เกษตรกรในโครงการมีการบันทึกข้อมูลการผลิต และรายละเอียดค่าใช้จ่าย	100	
กิจกรรมที่ 7 วิเคราะห์ระบบการผลิต และ โครงสร้างต้นทุนผลการผลิต และการตลาด			
	เกษตรกรมีรูปแบบการผลิตที่แน่นอน และทราบ ถึงต้นทุนที่จะเกิดขึ้นระหว่างรอบการผลิต	100	
กิจกรรมที่ 8 ประชุมรับฟังความคิดเห็น			
	ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาโครงการในปีที่ 2	100	
กิจกรรมที่ 9 จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์			

ข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะอื่นๆต่อสกว.

☐ ประชุมกับนักวิจัยร่วม/ผู้ช่วยวิจัย ครั้ง

☐ ตรวจสอบแก้ผลงานวิจัยที่ทำโดยนักวิจัย/ผู้ช่วยวิจัย

ลงนาม.....

(หัวหน้าโครงการวิจัยผู้รับทุน)

วันที่ 6 มิถุนายน 2558

สัญญาเลขที่ RDG 5720039

โครงการ ระบบการจัดการระบบเกษตรพื้นที่สูงร่วมกับการเลี้ยงไก่ประดู่หางดำในระบบการเลี้ยง
ปล่อยตามธรรมชาติของชุมชนบ้านแม่โต๋ ตำบลบ่อแก้ว อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่

รายงานฉบับสมบูรณ์

Output		สาเหตุที่ล่าช้า และแนวทาง การแก้ไข
กิจกรรมในข้อเสนอโครงการ	ผลสำเร็จ (%)	
1. ทำความเข้าใจเงื่อนไข และเป้าหมายโครงการแก่เกษตรกร	100	
2. ฝึกอบรมให้ความรู้ด้านการจัดการฟาร์ม ด้านอาหารและมาตรฐานฟาร์มและการบันทึกข้อมูลการเลี้ยงไก่	100	
3. การตรวจประเมินความพร้อม ด้านโรงเรือน การจัดการของเกษตรกร	75	กำลังปรับปรุงให้เป็นไปตามข้อกำหนดของกรมปศุสัตว์
4. การดำเนินการผลิต	100	
5. จัดทำแผนการตลาดของเกษตรกร และกลุ่ม	100	
6. เก็บข้อมูลต้นทุน ผลตอบแทนการผลิต	100	
7. วิเคราะห์ระบบการผลิต และโครงสร้างต้นทุนผลการผลิต และการตลาด	100	
8. ประชุมรับฟังความคิดเห็น	100	
9. จัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์	100	